

PAPER DETAILS

TITLE: Türk Çocuk Edebiyatında Meslekler ve Toplumsal Cinsiyet

AUTHORS: Osman TURHAN,Fatma KARACA TURHAN,Bayram BAS

PAGES: 1-30

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1177203>

Occupations and Gender in Turkish Children's Literature

Osman TURHAN ^{a*} (ORCID ID - 0000-0003-4800-5786)

Fatma KARACA TURHAN ^b (ORCID ID - 0000-0001-9665-1032)

Bayram BAŞ ^a (ORCID ID - 0000-0003-3569-9395)

^a Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İstanbul/Türkiye

^b Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul/Türkiye

Article Info

DOI: 10.14812/cuefd.760503

Article history:

Received 30.06.2020

Revised 03.10.2020

Accepted 05.12.2020

Keywords:

Children's literature,
Turkish children's novels,
Occupations,
Occupational stereotypes,
Gender.

Abstract

Children are affected by messages in novels in terms of gender identity and occupational development, hence this study aims to examine occupational stereotypes. Accordingly, it was designed as a holistic single case study and ninety Turkish children's novels selected by criterion sampling were examined. Document analysis was administered on selected children's novels according to occupational investigation and classification criteria. Data were analysed by using qualitative and quantitative analysis and findings were presented descriptively. Findings revealed that in Turkish children's novels men had various occupations more than women did. Additionally, more detailed information was given about men's occupations. There were occupational areas in which men and women converged and diverged in terms of frequency and variety. Men and women had occupations with both high and low prestige. However, men were more closely associated with occupations with high prestige while women with low prestige. Men and women had both traditional and non-traditional occupations. However, men were mostly associated with traditional occupations and women with non-traditional occupations. Consequently, it was observed that in Turkish children's novels, occupations were processed in line with gender roles. However, counter examples displaying that women were breaking gender roles on occupational grounds and that occupational segregation and stereotypes between men and women was reduced also existed.

Türk Çocuk Edebiyatında Meslekler ve Toplumsal Cinsiyet

Makale Bilgisi

DOI: 10.14812/cuefd.760503

Makale Geçmişi:

Geliş 30.06.2020

Düzeltilme 03.10.2020

Kabul 05.12.2020

Anahtar Kelimeler:

Çocuk edebiyatı,
Türk çocuk romanları,
Meslekler,
Mesleki kalıplar,
Toplumsal cinsiyet.

Öz

Çocuklar edebiyatı kitaplarındaki iletilerden cinsiyet kimliği ve mesleki gelişim açısından etkilendiği için çalışma kapsamında mesleki kalıp yargıların incelenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda bütüncül tek durum deseninin kullanıldığı bu çalışmada, ölçüt örnekleme ile seçilen doksan Türk çocuk romanı incelenmiştir. Seçilen çocuk romanları, meslek inceleme ve meslek sınıflandırma ölçütlerine göre doküman incelemesine tabi tutulmuştur. Toplanan veriler nitel ve nicel olarak analiz edilmiş ve bulgular betimsel olarak sunulmuştur. Bulgulara göre Türk çocuk romanlarında erkekler, kadınlara göre daha çok ve daha çeşitli mesleğe sahiptir. Ayrıca erkeklerin meslekleri hakkında daha detaylı bilgi verilmektedir. Mesleklerin sıklığı ve çeşitliliği açısından erkeklerin ve kadınların ortak paydada bulunduğu ve birbirinden ayrıştığı mesleki alanlar bulunmaktadır. Erkekler ve kadınlar hem yüksek hem de düşük itibarlı mesleklerle sahiptir. Ancak erkekler yüksek itibarlı mesleklerle, kadınlarsa düşük itibarlı mesleklerle daha çok ilişkilendirilmektedir. Erkekler ve kadınlar hem geleneksel hem de geleneksel olmayan mesleklerle sahiptir. Ancak erkekler daha çok geleneksel mesleklerle, kadınlar ise geleneksel olmayan mesleklerle ilişkilendirilmektedir. Sonuç olarak Türk çocuk romanlarında mesleklerin toplumsal cinsiyet rolleri doğrultusunda işlendiği görülmektedir. Ancak kadınların mesleki olarak toplumsal cinsiyet rollerinden sıyrıldığını, erkekler ve kadınlar arasındaki mesleki ayrışmanın ve kalıplaşmanın azaldığını gösteren örnekler de mevcuttur.

* Author: osmant@yildiz.edu.tr

Introduction

Children's books consist of messages which convey cultural values, ideals, expectations, tendencies, and mentality of a society to children. Thus, literature becomes a part of children's socialization and identity formation process. Sex and gender are important elements of children's socialization and identity formation process (McCabe, Fairchild, Grauerholz, Pescosolido & Tope, 2011, p. 199). Sex is a biological aspect of being a female or a male, while gender is a structure which includes the biological and psychological characteristics of the meanings and expectations that society and culture ascribe to being a woman or a man (Dökmen, 2019, p. 20). Children's literature allows children to learn new information about genders and to develop or change their existing knowledge (Stevenson Hillman, 1974, p. 84). At this point, children's books become an important resource influencing children's current gender perception and understanding (Taylor, 2003). Children can adopt gender roles in the books they read and assume that stereotyped gender judgments and gender roles are correct (Berry & Wilkins, 2017; Kortenhaus & Demarest, 1993). Due to literary information which is perceived as a reality, children's gender identities and gender schemes are affected both positively and negatively. At this point, how men and women are depicted individually and socially in children's books gains importance. In children's books, women are described as feminine with features such as beautiful, nurturing, shy, remarkable, cute, weak, emotional, imitative, helpful, compassionate, obedient, needy, passive, inactive, introvert, etc. while men are described as masculine with features such as perfect, scary, furious, angry, proud, dominant, independent, extrovert, strong, free, active, leader, stubborn, competitive, etc. (Crisp & Hiller, 2011; Evans & Davies, 2000; Turner-Bowker, 1996). Since this situation supports gender stereotypes and gender discrimination, it prevents children from developing a healthy gender identity and establishing a correct gender scheme (Narahara, 1998, p. 15). If men and women are given equal roles in children's books, children will develop positive attitudes towards gender roles and sexism will decrease (Kolbe & Voie, 1981, p. 374). Studies show that gender roles and gender discrimination in children's books have decreased from past to present, but continues (Chick & Corle, 2012; Diekman & Murnen 2004). In addition, in these studies, it is also observed that children's books are frequently criticized in terms of gender roles and gender discrimination (Tsao, 2008). Although it is possible to find contrary examples in Turkish children's books, it is observed that there are significant gender roles that gender is depicted in stereotypes and that sex discrimination exists (Aslan, 2010; Çer, 2015; Kaynak & Aktaş, 2017; Kılıçoğlu, 2016; Kösele, 2009; Ünelöz, 2017). Accordingly, in the context of gender roles in Turkey, house-related works which do not require physical strength are considered appropriate for women, and jobs which require physical strength and external work is considered appropriate for men. Extroverted features which appear in social life are regarded as masculine, and emotionally dominant features (introverted) are regarded as feminine. An active identity is attributed to men and a passive identity to women. Consequently, due to these attributes, women and men are given traditional occupational roles (Vatandaş, 2007).

According to social learning theory, children learn by observing the adults around them (Bandura, 1986). In this direction, children obtain information about gender and occupations through the environment they live in (Jackson, 2007, p. 1). In this process, children form stereotypes about whether the occupation is a male or a female occupation through the jobholders they encounter in their daily lives (Gürşimşek & Günay, 2005, p. 55). For example, boys show interest in traditional male occupations (e.g. doctor, farmer, scientist, businessperson, plumber, driver, etc.), while girls show interest in traditional female occupations (e.g. model, nurse, caregiver, secretary, teacher, dental assistant, etc.) (Liben, Bigler & Krogh, 2001). As children's books, which reflect real life, focus on people and their lives (Galda & Cullinan, 2006), these books become a means of transmission about occupations and gender. Children's books, where real life and fiction are intertwined (Diekman & Murnen 2004, p. 373), act as role models about what men and women mean (Aina & Cameron, 2011, p. 14) and have a strong influence on children's career choices (Nhundu, 2007, p. 640). Examples showing that occupations are covered within the framework of gender roles in children's books (Hamilton, Anderson, Broadus & Young, 2006) reveal that this strong influence may be negative. It can be observed that occupations

include gender stereotypes in Turkish children's books, also. Accordingly, occupations such as teacher, secretary, cook, tailor, etc. that take place in relatively closed spaces in line with their family roles are considered appropriate for women while occupations such as lawyer, doctor, architect, pilot, barber, driver, painter, etc. are deemed appropriate for men (Soyer, 2009, p. 22). Contrary to these examples, children are required to read books that do not contain gender stereotypes in general and occupational stereotypes in particular (Gooden & Gooden, 2001). Because books excluding occupational stereotypes can make children think about gender roles as they are supposed to be and prevent sex discrimination (Trepanier-Street & Romatowski, 1999). Thus, thanks to children's books, boys and girls will be able to show interest in non-traditional occupations and make career choices without being affected by gender roles (Nhundu, 2007, pp. 640-641).

According to social learning theory, children can be influenced by the occupations of the role models interacted with both directly (i.e. parents, neighbours, relatives, etc.) and indirectly (i.e. through television, social media, etc.) (Bush, Martin & Bush, 2004; Phipps, 1995). Books are an important resource where children encounter occupational role models indirectly (Frasher & Walker, 1972). While reading a book that includes various occupations, children can picture themselves doing book characters' occupations (Hillman, 1976, pp. 1-2). Because those characters are the future reflection of children and in this direction affect children's interests and goals (Williams, Williams & Malecha, 1987, p. 153). Characters are a very important element in occupational terms as they perform occupations and make occupations functional in fiction (Turhan & Baş, 2019, p.4). Because characters of a book are presented with their actions and conversations, with their individual and social characteristics (Lynch-Brown & Tomlinson 1999; p. 29), and ensure that information such as talent, skills, interests, education and experience is included in the book. Since characters' sexes are effective enough to determine the role and function of the characters in fiction (Fox, 1993), it is necessary to reveal the relationship between their sex and occupations.

It is possible to divide studies examining gender roles on texts in Turkey into textbooks (examined more) and literature books (examined less). Studies on textbooks cover mainly Turkish and other social science courses' textbooks (English, social studies, etc.). However, it is also possible to find studies that examine numerical textbooks. It is seen that almost all of these studies, which are mostly carried out at the secondary level of primary education, examined occupations on gender basis (Çeçen, 2015; Çubukçu & Sivaslıgil, 2007; Kandilli, 2020; Kırbaşoğlu Kılıç & Eyüp, 2011; Kükrer, 2015; Özdemir & Karaboğa, 2019; Satılmış, 2019; Saydam, 2019; Yaylı & Kitiş Çınar, 2014; Yeşil, 2014). It is seen that national studies on literature books focus on pre-school mostly, on primary education partly, and on secondary education the least. It is observed that in studies covering pre-school period, occupations are mostly examined (Soyer, 2009; Dilek, 2014; Doğan Güldenoğlu, 2018; Göl, 2011; Gürşimşek & Günay, 2005; Kahraman & Özdemir, 2019; Kaynak & Aktaş, 2017; Kösele, 2009; Kanat Soysal, 2011) and are partially not examined (Karaaslan, Kangal & Arslan, 2018; Rollas, 2017; Sever & Aslan, 2012). In studies covering the primary education level, the levels of occupations' being examined (Kılıçoğlu, 2016; Ünelöz, 2017; Zivtçi, 2005) and not being examined (Çer, 2015, 2017; Aslan, 2010) are close to each other. Findings and results of these studies show similarities. Accordingly, men and women have gender roles and traditional occupations in the examined books. However, there are some problems in terms of examining the occupations in the studies. Hence, various generalizations or judgments are made over small number of occupations determined. The identified occupations are not associated and grouped with each other, so occupational tendencies cannot be clearly revealed. Whether occupations are traditional for men or women is determined by subjective judgments. How occupations are handled in books -in detail or superficial- is not revealed. The relationship between author's and book characters' sexes is not examined in an occupational context. This study was deemed necessary due to the limited number of studies on literature books suitable for secondary school level and the deficiencies identified in the field. In line with this requirement, this study aims to examine the occupations in Turkish children's novels in the context of gender. Therefore, occupations of male and female characters were determined, and the determined occupations were compared according to different categories in terms of quality and quantity.

Method

This study was designed as a case study. Case study was chosen because it offered the opportunity to identify situations which were not investigated before (Yin, 1994, p. 147), to collect detailed information from documents, and to synthesize the collected information (Creswell, 2016, p. 96). In addition, it is an embedded single case study since it includes more than one unit of analysis describing a single situation (Yin, 2003, p. 42). According to this, while “occupations in the context of gender” formed the only situation, sub-analysis units were listed as “occupations, occupational groups, occupational knowledge, sex, and gender”.

Study Object

In this study, study object was determined by criterion sampling. In the criterion sampling, study objects meeting pre-determined criteria were selected. Accordingly, it was aimed that children's books to be examined were novels (since they were the best to introduce the occupations fictionally), realistic (since they were suitable to introduce real occupations) and suitable for the secondary school level (Turhan & Baş, 2020, p. 407). The fact that especially secondary school students are affected by gender roles and sex differences in many subjects including occupations (Serbin, Powlishta & Gulko, 1993) shows the importance of selecting books at this level. Günışığı Kitaplığı, Tudem and Can Çocuk publishing houses were preferred for a reliable selection of books. Because book catalogues of these publishers offered information about the genre of children's books and the target audience they were addressing to. In the final stage, one children's novel by each Turkish author was selected based on probability to ensure maximum diversity. As a result of this, 90 Turkish children's novels and 91 Turkish writers (because of a book with two authors) were selected. 34 of the selected children's books belonged to the Günışığı Library, 28 of them to Tudem and again 28 of them to Can Çocuk. 68 of these children's novels were appropriate for the sixth grade, 6 of them were for the fifth grade, 42 of them were for the seventh grade and 33 of them were for the eighth grade. 54 of the book authors were women and 37 were men. After the book selection was completed, field experts were consulted regarding the book list which they confirmed, later.

Data Collection Tools

Document analysis technique was applied in this study. It is possible to predetermine the categories to be used for data collection based on the theoretical information from the literature (Yıldırım & Şimşek, 2013, p. 228). In this direction, data collection tools on gender and occupations were previously formed by the researchers.

Occupations in Turkish children's novels were determined, named, and grouped according to the “International Standard Occupational Classification” (ISCO-08) system. This occupational classification system consisted of different occupational groups from general to specific. The use of this classification system ensured that the analysis procedures to be carried out on both occupations and occupational groups were systematic and reliable.

In order to determine whether the occupations introduced in Turkish children's novels were covered in detail or superficially, a criteria list was prepared for providing information about the occupations. Occupational information was listed as occupational duties, individual characteristics required for the occupation, tools and materials used for the occupation, working environment and working conditions, employment, income level of the occupation, vocational education and preparation for the occupation, occupational progress, opportunities provided by the occupation (Kuzgun, 2009; Usluer 2005; Yeşilyaprak, 2013). While examining the information about occupations, internet based vocational information sources were taken as a reference. Two of them were national, called “Türk Meslekler Sözlüğü” [Turkish Occupations Dictionary] and “Meslekleri Tanıyalım” [Let's Get to Know the Occupations] (Turkish Employment Organization, n.d.) and one of them was international, called Occupational Information Network (O*NET Online, n.d.).

Traditional status of an occupation for men or women varies according to the degree of the opposite sex doing that occupation. Occupations mostly done by men are traditional occupations for men, similarly, occupations mostly done by woman are traditional occupations for woman. It is possible to say the opposite for non-traditional occupations. In order to identify traditional and non-traditional occupations in Turkish children's novels, related textbooks and studies on children's books and other related sources were taken as references (Boster, 2005; Çolak, 2018; Demir & Yavuz, 2017; Dökmen, 2019; Liben, Bigler & Krogh, 2001; Reid, 1995; Sivaslıgil, 2006; Smith, Choueiti, Prescott & Pieper, 2013).

Data Analysis

Firstly, deductive, and inductive content analysis were administered on the data. The analysis made according to pre-determined categories and themes is called deductive (Patton, 2014, p. 453), and the analysis in which themes and categories are created depending on the quality of the data is called inductive (Thomas, 2006, p. 238) content analysis. Accordingly, deductive content analysis was conducted with the tools listed in the data collection tools section. However, when examining “presenting information about occupations”, first deductive and then inductive content analysis was used. Accordingly, the information given about an occupation in a children's novel was analysed according to occupational knowledge categories and was collected cumulatively. Accordingly, if no information or limited information (limited to a few words or sentences) was presented about an occupation, it was decided that this was a superficial occupation. If the opposite was the case, it was decided that the occupation was covered in detail. Various and in-depth information about such an occupation (starting from one or a few paragraphs and extending to pages and sections) was given.

Through the data obtained from the object of the study, attention was paid to whether the name of the occupation holder was given or not, whether the occupation holder was defined as a woman or a man, whether physical elements revealing the sex of the occupation holder were described, and whether the photo of the occupation holder was included in the book itself or on its cover.

In the last stage of data analysis, quantitative analysis was applied. Firstly, occupations that male and female characters hold in children's novels and frequency of these occupations were determined. This process included three different sub-categories (occupations based on author's sex, and on gender, detailed information available about the occupation). In the next stage, occupations of men and women were compared according to their frequency. This comparison was made based on occupations' diversity and repetition (in the books). Chi-square test was administered for comparison. In the chi-square test, the level of significance was determined as .05, and on condition that $p < .05$, the differences were considered significant. In the last stage, occupations were clustered under more comprehensive occupational groups and occupational trends were examined.

In the data analysis process, Miles and Huberman's (1994) inter-rater reliability formula [$\text{Reliability} = \frac{\text{Agreement}}{\text{Agreement} + \text{Disagreement}}$] was used. In this direction, it was determined that the agreement was higher than 90%, ensuring that the analysis procedure was consistent.

Data Presentation

After content analysis is administered on the documents, they can be presented with four different quantitative approaches: the presence or absence of the theme and topic, the frequency of the theme and the topic, percentage distribution of the theme and the topic, and the area covered by the theme and the topic (Bailey, 1994, p.309). Frequency and percentage distribution were used when presenting the findings of this study.

Findings

The distribution of occupations in Turkish children's novels by sex in terms of diversity is given in Table 1.

Table 1.
The Number of Different Occupations Characters Have

	Male Character	Female Character
	f	f
Total	146	82
Detailed Information	84	52
Male Author	111	53
Female Author	127	66
Traditional	94	24
Non-traditional	17	36

According to Table 1, male characters had more occupations, $\chi^2 (1, N = 228) = 17.9, p < .001$. They also had more occupations with detailed information $\chi^2 (1, N = 136) = 7.5, p < .01$. Male authors had more male occupations $\chi^2 (1, N = 164) = 20.5, p < .001$. Similarly, female authors had more male occupations, $\chi^2 (1, N = 193) = 19.2, p < .001$. Male characters had more traditional occupations, $\chi^2 (1, N = 118) = 41.5, p < .001$. In contrast, female characters had more non-traditional occupations, $\chi^2 (1, N = 53) = 6.8, p < .01$. At this point, excluding non-traditional occupations, it can be stated that male characters had significant superiority over female characters.

The distribution of occupations in Turkish children's novels by gender in terms of repetition is given in Table 2.

Table 2.
Repetition of Characters' Occupations

	Male Character	Female Character
	f	f
Total	780	358
Detailed Information	301	158
Male Author	326	121
Female Author	477	243
Traditional	531	162
Non-traditional	90	124

According to Table 2, men's occupations were repeated more, $\chi^2 (1, N = 1138) = 156.4, p < .001$. The occupations of men with detailed information were repeated more, $\chi^2 (1, N = 459) = 44.5, p < .001$. Male authors repeated male occupations more, $\chi^2 (1, N = 447) = 94.0, p < .001$. Same situation was applied to female authors' books, $\chi^2 (1, N = 720) = 76.0, p < .001$. Men's traditional occupations were repeated more, $\chi^2 (1, N = 693) = 196.4, p < .001$. Conversely, women's non-traditional occupations were repeated more, $\chi^2 (1, N = 214) = 5.4, p < .05$. At this point, excluding non-traditional occupations, it can be stated that male characters had significant superiority over female characters.

Occupations of Male Characters

Occupations and the number of occupations that male characters had are given in Table 3. The frequencies in the table show the number of different children's novels in which the occupation was repeated.

Table 3.
Occupations of Male Characters

	f		f
shopkeeper	43	mining and construction labourer	3
teacher	35	shop sales assistant	3
farmer-gardener	29	accountant	3
driver	28	village head	3
author	26	client information worker	3
musician, singer, composer	23	museum curator	3
education manager	18	veterinarian	3
medical doctor	18	antique dealer	2
stall-street salesperson	16	shoemaker	2
fisher	15	street and related services worker	2
architect	14	lifeguard	2
actor	13	locksmith	2
commissioned armed forces officer	13	garbage collector	2
building caretaker	13	underwater diver	2
managing director and chief executive	13	sewer-embroiderer	2
animal producer	12	dentist	2
restaurant manager	12	ice cream seller	2
police	12	economist	2
cleaner-helper	12	graphic and multimedia designer	2
visual artist	11	nurse-midwife	2
lawyer-prosecutor-judge	11	manufacturing manager	2
security guard	10	manufacturer	2
academician	10	geophysicist	2
cook	9	metal polisher-wheel grinder-tool sharper	2
hotel manager	9	chemist	2
non-commissioned armed forces officer	8	mathematician	2
athlete-sport player	8	sheet metal worker	2
bank teller	8	secretary	2
baker-pastry cook-confectioner	8	forensic science technician	1
ships' captain	8	astronaut	1
legislator	8	coppersmith	1
engineer	8	geographer	1
archaeologist	7	translator-interpreter	1
religious professional	7	distribution manager	1
journalist	7	detective	1
hairstylist-beautician	7	pharmaceutical technician	1
carpenter-joiner	7	electronics mechanic	1
senior government official	7	foyer worker	1
scientist	6	museum technician	1
photographer	6	prison guard	1
waiter	6	fashion designer	1
stationary plant and machine operator	6	customs officer	1
film, stage director and producer	5	health care assistant	1
physicist	5	cabin attendant-ship's steward	1

ships' deck crew	5	bailiff	1
butcher	5	consular officer	1
kitchen helper	5	firefighter	1
transport conductor	5	camera operator	1
clown-magician-acrobat etc. artist	5	librarian-cataloguer	1
pilot	5	mining manager	1
policy and planning manager	5	business services agent	1
mail clerk and postman	5	logger	1
announcer on radio, television, and other media	5	senior official of special-interest organization	1
travel guide	5	psychologist	1
biologist-botanist-zoolog	4	advertising specialist	1
blacksmith	4	watchmaker	1
philosopher-historian	4	sales manager	1
house builder	4	door-to-door salesperson	1
machinery mechanic and repairer	4	audiovisual technician	1
other elementary worker	4	sociologist	1
tailor-dressmaker	4	sports coach, instructor	1
transport clerk	4	sports, recreation and cultural centre manager	1
hunter and trapper	3	construction supervisor	1
retail and wholesale trade manager	3	bill and account collector	1
dancer	3	crop farm labourer	1
pharmacist	3	technical service personnel	1
handcraft worker	3	technician	1
electrician	3	textile worker	1
finance manager	3	set designer	1
pet groomer-animal care worker	3	railway brake, signal and switch operator	1
construction manager	3	production manager	1
cashier-ticket clerk	3	software and applications developer	1
miner	3	municipal police	1
total			780

According to Table 3, professionals in law, social and cultural, science, engineering, education, and health fields (f=262 %34) ranked the first place in the occupations performed by male characters. Service and sales workers (f=142 18%) ranked the second place. Managers (f=92 12%) ranked the third place. The list went on with skilled agricultural, forestry and fishery workers (f=60 8%), craft and related trades workers (f=60 8%), technicians and associate professionals (f=47 6%), plant and machine operators, and assemblers (f=44 6%). Elementary occupations (f=29 4%), clerical support workers (f=23 3%), armed forces occupations (f=21 3%) ranked the last.

Some occupations that were traditional for men were as follows: shopkeeper, farmer-gardener, driver, education manager, medical doctor, fisher, architect, commissioned armed forces officer, managing director and chief executive, police, lawyer-prosecutor-judge, security guard, academician, ships' captain, legislator, engineer, religious professional, carpenter-joiner, senior government official, hairdresser-beautician, scientist, stationary plant and machine operator, physicist, butcher, transport conductor, pilot, biologist-botanist-zoolog, blacksmith, house builder, machinery mechanic and repairer, hunter and trapper, electrician, finance manager, miner, veterinarian, underwater diver, manufacturer, geophysicist, chemist, mathematician, sheet metal worker, astronaut, electronics mechanic, prison guard, firefighter, senior official of special-interest organization, audiovisual technician, technician, software and applications developer, municipal police.

Some occupations that were non-traditional for men were as follows; teacher, cleaner-helper, cook, kitchen helper, tailor-dressmaker, dancer, handcraft worker, pharmacist, cashier-ticket clerk, client information worker, sewer-embroiderer, nurse-midwife, secretary, health care assistant.

When all the traditional occupations were examined, it was observed that all above mentioned occupational groups were among the traditional occupations. When those occupational groups were ranked based on frequency, we encountered a similar order. In terms of traditional occupations, science, engineering, management, education, craft and related trades, technics, mechanics, agriculture, livestock, sales, services and protective fields stood out. Non-traditional occupations were categorised under relatively limited occupational groups such as education, health, clerical support, food, sales.

Occupations of Female Characters

Occupations and the number of occupations that female characters had are given in Table 4. The frequencies in the table show the number of different children's novels in which the occupation was repeated.

Table 4.
Occupations of Female Characters

	f		f
teacher	51	travel guide	3
cleaner-helper	25	translator-interpreter	2
farmer-gardener	12	philosopher-historian	2
nurse-midwife	11	finance manager	2
actress	10	general office clerk	2
cook	9	health care assistant	2
education manager	9	cabin attendant-ship's steward	2
animal producer	9	legislator	2
author	9	chemist	2
bank teller	8	librarian-cataloguer	2
musician, singer, composer	8	clown-magician-acrobat etc. artist	2
shopkeeper	8	psychologist	2
stall-street salesperson	8	tailor-dressmaker	2
announcer on radio, television and other media	7	veterinarian	2
medical doctor	7	scientist	1
academician	7	environmental health inspector	1
child care worker	6	underwater diver	1
handcraft worker	6	blacksmith	1
baker-pastry cook-confectioner	6	dentist	1
visual artist	6	ice cream seller	1
archaeologist	5	pharmaceutical technician	1
astrologer-fortune teller	5	economist	1
journalist	5	photographer	1
lawyer-prosecutor-judge	5	consular officer	1
architect	5	manufacturing manager	1
secretary	5	metal polisher-wheel grinder-tool sharper	1
sewer-embroiderer	4	fashion model	1
pharmacist	4	business services agent	1
kitchen helper	4	client information worker	1
hotel manager	4	other elementary worker	1
transport clerk	4	notary's clerk	1
athlete-sport player	3	transport conductor	1
building caretaker	3	senior official of special-interest organization	1
dancer	3	police	1
waiter	3	policy and planning manager	1
managing director and chief executive	3	advertising specialist	1

cashier-ticket clerk	3	stationary plant and machine operator	1
hairstylist-beautician	3	sports coach, instructor	1
restaurant manager	3	sports, recreation and cultural centre	1
shop sales assistant	3	manager	1
crop farm labourer	3	textile worker	1
	3	stage technician	1
		total	358

According to Table 4, professionals in law, social and cultural, education and health fields (f=161 45%) ranked the first place in the occupations performed by female characters. Service and sales workers (f=61 17%) ranked the second place. Elementary occupations (f=33 9%) ranked the third place. The list went on with managers (f=27 8%), craft and related trades workers (f=22 6%), skilled agricultural, forestry and fishery workers (f=21 6%), clerical support workers (f=20 6%). Technicians and associate professionals (f=11 3%), plant and machine operators, and assemblers (f=2% 1) ranked the last.

Some occupations that were traditional for women were as follows: teacher, cleaner-helper, nurse-midwife, cook, bank teller, child care worker, handcraft worker, astrologer-fortune teller, secretary, sewer-embroiderer, pharmacist, kitchen helper, dancer, cashier-ticket clerk, hairstylist-beautician, general office clerk, health care assistant, cabin attendant-ship's steward, librarian-cataloguer, psychologist, tailor-dressmaker, pharmaceutical technician, fashion model, client information worker.

Some occupations that were non-traditional for women were as follows: farmer-gardener, education manager, animal producer, shopkeeper, medical doctor, academician, baker-pastry cook-confectioner, lawyer-prosecutor-judge, architect, hotel manager, building caretaker, managing director and chief executive, philosopher-historian, finance manager, legislator, chemist, veterinarian, scientist, underwater diver, blacksmith, dentist, economist, manufacturing manager, metal polisher-wheel grinder-tool sharper, transport conductor, senior official of special-interest organization, police, policy and planning manager, stationary plant and machine operator, sports, recreation and cultural centre manager.

When all traditional occupations were examined, it was observed that professional occupations were in the first place. Other prominent occupational groups were elementary occupations, service and sales workers, respectively. This was followed by craft and related trades workers, and clerical support workers. When all non-traditional occupations were examined, it was observed that professional occupations took the first place. Other prominent occupational groups were managers, service and sales workers, skilled agricultural, forestry and fishery workers, respectively. This was followed by craft and related trades workers and elementary occupations.

In terms of traditional occupations, different occupational areas such as education, health, cleaning, maintenance, personal services, clerical support and handcraft stood out. In terms of non-traditional occupations, areas such as management, agriculture, livestock, sales, personal services stood out. In addition, occupational areas including science, engineering, education, law, social, culture, health, protective services, elementary occupations were also listed among non-traditional occupations.

Discussion & Conclusion

Children at secondary school level are affected by sex discrimination and gender stereotypes in literature books (Alderman, 2015). Therefore, in these books, sexist approaches should be avoided, and occupations should be presented in a gender-neutral way (Jacobs, 2004). Contrary to this opinion, it is observed that occupations are repeated in line with gender roles and gender stereotypes in Turkish children's novels at secondary school level. Accordingly, occupational segregation between the sexes is observed mostly in favour of men and partly in favour of women. However, it should also be stated that occupational segregation and stereotyping between men and women has decreased and that there are important examples in terms of gender which can be interpreted positively.

Men have more occupations than women in Turkish children's novels. At the same time, male characters' occupations are repeated more in children's novels. Same results are concluded when the children's novels of male and female authors are examined separately. In addition, almost all occupations that women do are also done by men while only some of the occupations that men do are done by women. Finally, more detailed information is presented about men's occupations, and in more children's novels. Based on the results of this study -regardless of author's sex- it can be concluded that men have numerical superiority in terms of diversity, visibility and promotion of occupations and they establish a serious dominance over women. National studies examining the occupations in textbooks and children's books also show that men have more diverse occupations and that male occupations are repeated more in texts (Balci & Sel, 2017; Çeçen, 2015; Kahraman & Özdemir, 2019; Kırbaçoğlu Kılıç & Eyüp, 2011; Kösel, 2009; Kükrer, 2015; Özdemir & Karaboğa, 2019; Özkan, 2013; Soyer, 2009; Ünelöz, 2017; Yaylı & Kitiş Çınar, 2014). Similar results are also observed in international studies (Allen, Allen & Sigler, 1993; Chick & Corle, 2012; Hamilton et al., 2006; Stevinson Hillman, 1974; Tognoli, Pullen & Lieber, 1994).

In Turkish children's novels, men and women hold occupations that the other sex does not have at different frequencies. It is also observed that men and women do similar jobs at same or different frequencies, leading to similarities and differences between the sexes in the occupational context. Occupational areas which men and women both share are "education, law, social and cultural occupations, health, services, sales, management, agriculture, livestock, craft and related trades". Occupational areas which they diverge from each other are "science, engineering, armed forces, elementary occupations, clerical support, technician, operator, assembler, cleaning", etc. In the occupational segregation between the sexes, it is possible to predict that women do cleaning, clerical support, and elementary occupations more, while men undertake jobs in other professional fields, more. Because these occupational situations are caused by gender roles and gender stereotypes. However, as mentioned, there are occupations and occupational areas shared by both women and men. This situation provides an opportunity for occupations to be free from gender stereotypes and to decrease the gender roles attributed to occupations.

When the occupations in Turkish children's novels are examined according to the occupational reputation scale of Sunar (2015), it is observed that both men and women have many reputable occupations. However, due to professional occupations and management occupations, men have and engage in prestigious occupations more frequently. Despite this, that women have prestigious occupations (i.e. doctor, teacher, lawyer-prosecutor-judge, pharmacist, psychologist, nurse etc.) is a significant result in terms of overcoming occupational gender stereotypes. Men and women both have many occupations with low prestige. It is observed that occupations that men frequently do (shopkeeper, driver, farmer, stall-street salesperson, fisher, security guard etc.) and women (cleaner-helper, astrologer-fortune teller, shopkeeper, farmer, child care worker, secretary, sewer-embroiderer etc.) frequently do are with low prestige. A similar situation is observed in occupations which are less frequent. Therefore, it is not possible to make a clear distinction between men and women. However, elementary occupations with low prestige are a dominant occupational field among female occupations. However, occupations that do not require qualifications with low reputation are dominant among female occupations. Accordingly, it can be concluded that women are more prominent in occupations with low prestige and men with high prestige. However, again we emphasize that there are examples that can be interpreted positively in terms of occupational prestige for both sexes. There are national and international studies showing that men are associated with occupations with high prestige and women with low prestige in print and visual media, and that people have the same stereotypes in their minds (Brugilles, Cromer & Cromer, 2002; Chick ve Corle, 2012; Kılıçoğlu, 2016; Liben, Bigler & Krogh, 2001; Peker, 2019; Saydam, 2019; Smith, Choueiti, Prescott & Pieper, 2013; Söğüt, 2018; Stevinson Hillman, 1974; Vatandaş, 2007). Therefore, every opportunity to pave the way for the reduction of these stereotypes is important.

In Turkish children's novels, men have traditional occupations more and women have non-traditional occupations more. Similar results are found in some international studies (Boster, 2005; Chick & Corle,

2012). In addition, while traditional male occupations are repeated much more frequently in children's novels, there is a balanced distribution in female occupations in terms of traditional occupations. These results have a justification which is independent from the study. Studies in the literature demonstrate that many occupations from various occupational fields are considered traditional for men, while a small number of occupations from limited occupational areas are considered traditional for women. However, it is still necessary to interpret women's non-traditional occupations in a gender-positive way, and men's traditional occupations in a negative way. How male and female occupations are traditionalized is important for understanding gender stereotypes and gender roles in children's novels. According to this, men do traditional occupations which are carried out outside and in nature, by using machines and devices, with tools and equipment, require physical strength and endurance, technical skills, based on numerical or verbal information, analytical processes, under probable dangerous situations, managerial, scientific, professional, etc.". Non-traditional occupations of men are traditional occupations of women. As an extension of household chores, women perform traditional activities such as "cooking, cleaning, child caring, handcraft and sewing. In addition, it is observed that women have occupations such as cleaner-helper, nurse-midwife, secretary, kitchen helper, health care assistant, cabin attendant-ship's steward, pharmaceutical technician, client information worker due to those occupations' role in helping people. Non-traditional occupations of women are traditional occupations of men. Among these occupations, "professional occupations" and "managers" are quite remarkable considering the gender roles assigned to women. Almost all national studies in which textbooks and literature books addressing children of different ages are examined show that men and women have traditional occupations in line with gender roles as concluded in this study (Asan, 2010; Balci & Sel, 2017; Çeçen, 2015; Kahraman & Özdemir, 2019; Kırbaşoğlu Kılıç & Eyüp, 2011; Kükrer, 2015; Özdemir & Karaboğa, 2019; Özkan, 2013; Peker, 2019; Saydam, 2019; Söğüt, 2018; Ünelöz, 2017; Yaylı & Kitiş Çınar, 2014). Similarly, some national studies show that women are beginning to leave their traditional occupational roles (Demir & Yavuz, 2017; Sivaslıgil, 2006; Yiğit, 2018).

As this study demonstrates, occupations in children's books are an important indicator of gender roles or gender stereotypes. They provide a general perspective on occupation types, in which field, and how these occupations are repeated, how gender is perceived, and the roles attributed to gender. Because occupations are presented together with the elements of fiction (characters, theme, plot, place and time, perspective, narrative style) (Turhan & Baş, 2019), they bear holistic traces from the book in which they are included. Accordingly, in a children's book containing occupational gender stereotypes, gender roles can be observed in main character's and side characters' formation, in personal characteristics of the characters, in actions and behaviours of the characters, in development of the events, in time and place where the events take place (Berry & Wilkins, 2017; Chick & Corle, 2012; Hamilton et. al, 2006; Narahara, 1998). As a conclusion, occupations in a children's book display a very complex structure. In order to better understand this structure, national studies on children's literature and gender roles -especially at secondary school level- are needed.

Ethics Statement: All rules within the scope of "Higher Education Institutions Scientific Research and Publication Ethics Directive" were followed in this study. None of the actions stated under Section Two "Violation of Scientific Research and Publication Ethics" was carried out.

Türkçe Sürümü

Giriş

Çocuk kitapları bir toplumun kültürel değerlerini, ideallerini, beklentilerini, eğilimlerini ve düşünce yapısını çocuklara aktaran iletilerden oluşmaktadır. Böylece edebiyat, çocukların sosyalleşme ve kimlik oluşturma sürecinin bir parçası haline gelmektedir. Çocukların sosyalleşme ve kimlik oluşturma sürecinin önemli bir unsuru cinsiyet ve toplumsal cinsiyettir (McCabe, Fairchild, Grauerholz, Pescosolido & Tope, 2011, s. 199). Cinsiyet kadın ya da erkek olmanın biyolojik yönüdür, toplumsal cinsiyet ise kadın ya da erkek olmaya toplumun ve kültürün yüklediği anlamlar ve beklentilerden oluşan biyolojik ve psikolojik özellikleri içeren bir yapıdır (Dökmen, 2019, s. 20). Çocuk edebiyatı, çocukların cinsiyetler hakkında yeni bilgiler öğrenmesini, var olan bilgilerini ise geliştirmesine ya da değiştirmesine olanak tanımaktadır (Stevinson Hillman, 1974, s. 84). Bu noktada çocuk kitapları, çocukların mevcut cinsiyet algılarını ve anlayışlarını etkileyen önemli bir kaynak haline gelmektedir (Taylor, 2003). Çocuklar okudukları kitaplardaki toplumsal cinsiyet rollerini benimseyebilmekte ve kalıplaşmış cinsiyet yargılarının, toplumsal cinsiyet rollerinin doğru olduğunu düşünebilmektedir (Berry & Wilkins, 2017; Kortenhaus & Demarest, 1993). Gerçek olduğu düşünülen edebiyat kaynaklı bilgiler nedeniyle, çocukların cinsiyet kimlikleri ve cinsiyet şemaları hem pozitif hem de negatif şekilde etkilenmektedir. Bu noktada çocuk kitaplarında erkeklerin ve kadınların bireysel ve sosyal olarak nasıl betimlendiği önem kazanmaktadır. Çocuk kitaplarında kadınların “güzel, anaç, ürkek, dikkat çekici, sevimli, güçsüz, duygusal, taklitçi, yardımcı, şefkatli, itaatkâr, muhtaç, pasif, eylemsiz, içe dönük” vb. özelliklerle, erkeklerin ise “mükemmel, korkunç, kızgın, öfkeli, gururlu, baskın, bağımsız, dışa dönük, güçlü, özgür, aktif, yol gösterici, inatçı, rekabetçi” vb. özelliklerle feminen ve maskülen olarak betimlenmesi (Crisp & Hiller, 2011; Evans & Davies, 2000; Turner-Bowker, 1996) toplumsal cinsiyet kalıplarını ve cinsiyet ayrımcılığını desteklediği için çocukların sağlıklı bir cinsiyet kimliği geliştirmesini ve doğru bir cinsiyet şeması kurmasını engellemektedir (Narahara, 1998, s. 15). Çocuk kitaplarında erkeklere ve kadınlara eşit roller verildiği takdirde çocukların cinsiyet rollerine yönelik olumlu tutumlar geliştirmesi ve cinsiyetçiliğin azalması sağlanmaktadır (Kolbe & Voie, 1981, s. 374). Yapılan araştırmalar ise çocuk kitaplarında toplumsal cinsiyet rollerinin ve cinsiyetler arası ayrımcılığın geçmişten günümüze doğru azaldığını, ancak devam ettiğini göstermektedir (Chick & Corle, 2012; Diekman & Murnen 2004). Ayrıca söz konusu araştırmalarda, toplumsal cinsiyet rolleri ve cinsiyet ayrımcılığı noktasında çocuk kitaplarının sıkça eleştirildiği de görülmektedir (Tsao, 2008). Türk çocuk kitaplarında da her ne kadar aksi örneklerine rastlamak mümkün olsa da önemli derecede toplumsal cinsiyet rollerine yer verildiği, cinsiyetlerin kalıplaşmış şekilde betimlendiği ve cinsiyet ayrımcılığının yapıldığı görülmektedir (Aslan, 2010; Çer, 2015; Kaynak & Aktaş, 2017; Kılıçoğlu, 2016; Köseleler, 2009; Ünelöz, 2017). Buna göre Türkiye’de toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında fiziksel güç gerektirmeyen ve evle ilgili işlerin kadınlar, fiziksel güç gerektiren ve dışarıya ait işlerin erkekler tarafından yapılması uygun görülmektedir. Toplumsal yaşamda açığa çıkan dışa yönelik özellikler (dışa dönük) erkeksi, duygusal yönü baskın özellikler (içe dönük) kadınsı olarak görülmektedir. Erkeklere etkin, kadınlara edilgen bir kimlik yüklenmektedir. Son olarak kendilerine atfedilen bu niteliklerden dolayı, kadınlara ve erkeklere geleneksel mesleki roller verilmektedir (Vatandaş, 2007).

Sosyal öğrenme kuramına göre çocuklar, çevrelerindeki yetişkinleri izleyerek gözleme dayalı bir şekilde öğrenmektedir (Bandura, 1986). Bu doğrultuda yaşadıkları çevre aracılığıyla cinsiyet ve meslekler hakkında bilgi sahibi olmaktadır (Jackson, 2007, s. 1). Bu süreçte çocuklar günlük hayatlarında karşılaştığı meslek sahipleri üzerinden, mesleklerin erkek ya da kadın mesleği olduğuna yönelik kalıp yargılar oluşturmaktadır (Gürşimşek & Günay, 2005, s. 55). Örneğin erkek çocuklar geleneksel erkek mesleklerine (doktor, çiftçi, bilim insanı, iş insanı, tesisatçı, sürücü vb.) kız çocuklar ise geleneksel kadın mesleklerine (manken, hemşire, bakıcı, sekreter, öğretmen, dişçi asistanı vb.) ilgi göstermektedir (Liben, Bigler & Krogh, 2001). Gerçek hayatın bir yansıması olan çocuk kitapları, insanları ve onların hayatlarını konu edindiği için (Galda & Cullinan, 2006), bu kitaplar meslekler ve toplumsal cinsiyet ile ilgili bir aktarım aracı haline gelmektedir. Gerçek hayat ile kurgunun birbirine karıştığı (Diekman & Murnen 2004, s. 373)

çocuk kitapları, erkek ve kadının ne anlama geldiğiyle ilgili rol model olmakta (Aina & Cameron, 2011, s. 14) ve çocukların meslek seçimleri üzerinde güçlü etkiler bırakmaktadır (Nhundu, 2007, s. 640). Çocuk kitaplarında mesleklerin toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde işlendiğine yönelik örnekler (Hamilton, Anderson, Broadus & Young, 2006) bu güçlü etkinin negatif olabileceğini göstermektedir. Türk çocuk kitaplarında da mesleklerin toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını içerdiği görülebilmektedir. Buna göre kadınlar için ailesel rollerinin devamı yönündeki görece kapalı mekânlarda yer alan öğretmenlik, sekreterlik, aşçılık, terzi vb. meslekler; erkekler için avukat, doktor, mimar, pilot, berber, şoför, boyacı vb. meslekler uygun görülmektedir (Soyer, 2009, s. 22). Bu örneklerin aksine çocukların genelde toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını, özelde mesleki kalıp yargılarını içermeyen kitapları okuması gerekmektedir (Gooden & Gooden, 2001). Çünkü mesleklerle ilgili kalıplaşmış önermeleri içermeyen kitaplar, çocukların cinsiyet rolleri üzerine olması gerektiği gibi düşünmesini sağlayabilir ve cinsiyet ayrımcılığı yapmasını önleyebilir (Trepanier-Street & Romatowski, 1999). Böylece çocuk kitapları sayesinde erkek ve kız çocukları geleneksel olmayan mesleklere ilgi gösterebilecek ve toplumsal cinsiyet rollerinden etkilenmeden kariyer seçimi yapabilecektir (Nhundu, 2007, ss. 640-641).

Sosyal öğrenme kuramına göre çocuklar hem doğrudan (ebeveyn, komşu, akraba vb.) etkileşime girdikleri hem de dolaylı (televizyon, sosyal medya vb. aracılığıyla) bir şekilde etkileşime girdikleri rol modellerin mesleklerinden etkilenebilmektedir (Bush, Martin & Bush, 2004; Phipps, 1995). Kitaplar ise çocukların dolaylı olarak mesleki rol modeller ile karşılaştığı önemli bir kaynaktır (Frasher & Walker, 1972). Çocuklar çeşitli meslekleri içeren çocuk kitaplarını okurken kendilerini karakterlerin mesleklerini yaparken hayal edebilmektedir (Hillman, 1976, ss. 1-2). Çünkü söz konusu karakterler, çocukların gelecekteki yansımasıdır ve bu doğrultuda çocukların ilgilerini ve hedeflerini etkilemektedir (Williams, Williams & Malecha, 1987, s. 153). Karakterler, kurguda yer alan meslekleri icra ettiği ve meslekleri kurguda işlevsel kıldığı için mesleki açıdan oldukça önemli bir unsurdur (Turhan & Baş, 2019, s. 4). Çünkü kitap karakterleri eylemleriyle ve konuşmalarıyla, bireysel ve sosyal özellikleriyle sunulur (Lynch-Brown & Tomlinson 1999; s. 29) mesleki bağlamda yetenek, beceri, ilgi, eğitim, tecrübe gibi birçok bilginin kitapta yer almasını sağlamaktadır. Sahip olduğu cinsiyet, karakterlerin kurgudaki yerini ve işlevini belirleyecek kadar etkili olduğu için (Fox, 1993) bu karakterlerin cinsiyetleri ve meslekleri arasındaki ilişkinin ortaya konulması gerekmektedir.

Türkiye’de toplumsal cinsiyet rollerinin metinler üzerinde incelendiği çalışmaları, ders kitapları (daha çok incelenen) ve edebiyat kitapları (daha az incelenen) olarak ikiye ayırmak mümkündür. Ders kitapları üzerine yapılan çalışmalar başta Türkçe olmak üzere diğer sözel ders kitaplarını (İngilizce, sosyal bilgiler vb.) kapsamaktadır. Ancak sayısal ders kitaplarının incelendiği çalışmalara rastlamak da mümkündür. Çoğunlukla ilköğretim ikinci kademe düzeyinde yürütülen bu çalışmaların neredeyse tamamında toplumsal cinsiyet temelinde mesleklerin incelendiği görülmektedir (Çeçen, 2015; Çubukçu & Sivaslıgil, 2007; Kandilli, 2020; Kırbaçoğlu Kılıç & Eyüp, 2011; Kükrer, 2015; Özdemir & Karaboğa, 2019; Satılmış, 2019; Saydam, 2019; Yaylı & Kitiş Çınar, 2014; Yeşil, 2014). Edebiyat kitapları üzerine yapılan ulusal çalışmaların çoğunlukla okul öncesine, kısmen ilköğretim birinci kademeye, en az ilköğretim ikinci kademeye odaklandığı görülmektedir. Okul öncesi dönemi kapsayan çalışmalarda mesleklerin büyük çoğunlukla incelendiği (Soyer, 2009; Dilek, 2014; Doğan Güldenoğlu, 2018; Göl, 2011; Gürşimşek & Günay, 2005; Kahraman & Özdemir, 2019; Kaynak & Aktaş, 2017; Köşeler, 2009; Kanat Soysal, 2012) kısmen incelenmediği görülmektedir (Karaaslan, Kangal & Arslan, 2018; Rollas, 2017; Sever & Aslan, 2012). İlköğretim kademesini kapsayan çalışmalarda mesleklerin incelenme (Kılıçoğlu, 2016; Ünelöz, 2017; Zivtçi, 2005) ve incelenmeme (Çer, 2015, 2017; Aslan, 2010) düzeyleri ise birbirine yakındır. Söz konusu çalışmalarda birbirine benzer bulgulara ve sonuçlara ulaşılmaktadır. Buna göre incelenen kitaplarda erkekler ve kadınlar toplumsal cinsiyet rollerine ve geleneksel mesleklere sahiptir. Ancak alanda yapılmış çalışmalarda mesleklerin incelenmesi açısından bazı problemler mevcuttur. Buna göre tespit edilen az sayıda meslek üzerinden çeşitli genellemelere gidilmektedir ya da yargılara varılmaktadır. Tespit edilen meslekler birbiriyle ilişkilendirilip gruplandırılmamakta, bu nedenle mesleki eğilimler açıkça ortaya konulamamaktadır. Mesleklerin kadınlar ya da erkekler için geleneksel olup olmadığı öznel yargılara göre belirlenmektedir. Mesleklerin kitaplarda nasıl -detaylı ya da yüzeysel- işlendiği ortaya konulamamaktadır. Kitap yazarlarının cinsiyeti ile kitap karakterlerin cinsiyeti arasında nasıl bir ilişki

olduğu mesleki bağlamda incelenmemektedir. Ortaokul düzeyine uygun edebiyat kitapları üzerine sınırlı sayıda çalışma yapılması ve alanda tespit edilen eksiklikler nedeniyle bu çalışmanın yapılması gerekli görülmüştür. Söz konusu gereklilik doğrultusunda bu çalışmada, Türk çocuk romanlarında bulunan mesleklerin cinsiyet bağlamında incelenmesi amaçlanmıştır. Buna göre erkek ve kadın karakterlerin sahip olduğu meslekler tespit edilmiş, tespit edilen meslekler nitelik ve nicelik açısından farklı kategorilere göre karşılaştırılmıştır.

Yöntem

Bu çalışma nitel araştırma desenlerinden durum çalışması olarak tasarlanmıştır. Durum çalışması, daha önce incelenmeyen durumları tespit etme (Yin, 1994, s. 147), dokümanlardan detaylı bilgi toplama ve toplanan bilgileri sentezleme (Creswell, 2016, s. 96) fırsatı sunduğu için tercih edilmiştir. Ayrıca bu çalışma, tek bir durumu betimleyen birden fazla analiz birimini içerdiği için iç içe geçmiş tek durum deseni olma niteliğine sahiptir (Yin, 2003, s. 42). Buna göre “toplumsal cinsiyet bağlamında meslekler” tek durumu oluştururken, alt analiz birimleri “meslekler, meslek grupları, mesleki bilgi, cinsiyet, toplumsal cinsiyet” şeklinde sıralanmaktadır.

İnceleme Nesnesi

Bu çalışmada inceleme nesnesi, amaçlı örneklem tekniklerinden ölçüt örnekleme göre belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme, önceden belirlenmiş kriterlere uyan inceleme nesneleri seçilmektedir (Patton, 2014, s. 243). Buna göre incelenecek çocuk kitaplarının; roman türünde (kurgusal olarak meslekleri tanıtmaya en uygun tür olması nedeniyle), gerçekçi (gerçek meslekleri tanıtmaya uygun olması nedeniyle) ve ortaokul düzeyine uygun (ortaokul düzeyindeki çocukların meslekleri araştırma ve keşfetme döneminde olması nedeniyle) olması amaçlanmıştır (Turhan & Baş, 2020, s. 407). Özellikle ortaokul düzeyindeki öğrencilerin, meslekler dahil birçok konuda toplumsal cinsiyet rollerinden ve cinsiyet farklılıklarından etkilenmesi (Serbin, Powlisha & Gulko, 1993) bu düzeydeki kitap seçimini önemli kılmaktadır. Güvenilir bir kitap seçimi için “Günışığı Kitaplığı”, “Tudem” ve “Can Çocuk” yayınevi tercih edilmiştir. Çünkü bu yayınevlerinin kitap kataloglarında, çocuk kitaplarının türüne, hitap ettiği hedef kitleye yönelik bilgilendirmeler bulunmaktadır. Son aşamada azami çeşitliliğin sağlanması amacıyla her bir Türk yazarın bir çocuk romanı olasılık temelli seçilmiştir. Bu seçim sonucunda 90 Türk çocuk romanına ve 91 Türk yazara -iki yazarlı bir kitap nedeniyle- ulaşılmıştır. Seçilen çocuk kitaplarının 34 tanesi Günışığı Kitaplığı, 28 tanesi Tudem ve yine 28 tanesi Can Çocuk yayınevine aittir. Bu çocuk romanlarının 68’i altıncı sınıf, 65’i beşinci sınıf, 42’si yedinci sınıf ve 33’ü sekizinci sınıf düzeyine hitap etmektedir. Kitap yazarlarının 54’ü kadın, 37’si ise erkektir. Kitap seçimi tamamlandıktan sonra, iki alan uzmanından kitapların çalışma kapsamında kullanılabilir olduğuna yönelik onay alınmıştır.

Veri Toplama Aracı

Tasarlanan desen doğrultusunda bu çalışmada doküman analizi tekniğine başvurulmuştur. Veri toplamak için kullanılacak kategorilerin alana ait kuramsal bilgilere dayanarak önceden belirlenmesi mümkündür (Yıldırım & Şimşek, 2013, s. 228). Bu doğrultuda toplumsal cinsiyet ve meslekler ile ilgili veri toplama araçları araştırmacılar tarafından önceden oluşturulmuştur.

Türk çocuk romanlarında yer alan meslekler “Uluslararası Standart Meslek Sınıflandırma” (ISCO-08) sistemine göre tespit edilmiş, isimlendirilmiş ve gruplandırılmıştır. Bu meslek sınıflandırma sistemi, genelden özele doğru farklı mesleki gruplardan meydana gelmektedir. Bu meslek sınıflandırma sisteminin kullanılması hem meslekler hem mesleki gruplar üzerinde yapılacak analiz işlemlerinin sistematik ve güvenilir olmasını sağlamaktadır.

Türk çocuk romanlarında tanıtılan mesleklerin detaylı mı yoksa yüzeysel mi işlendiğini tespit etmek için meslekler hakkında bilgi verilme durumuna yönelik ölçüt listesi hazırlanmıştır. Bu mesleki bilgiler; mesleki görevler, mesleğin gerektirdiği bireysel özellikler, meslekte kullanılan araç-gereç ve malzeme, mesleğin çalışma ortamı ve çalışma koşulları, mesleğin iş imkânı, mesleğin gelir düzeyi, mesleki eğitim ve mesleğe hazırlanma, meslekte ilerleme, mesleğin sağladığı olanaklar (Kuzgun, 2009; Usluer 2005; Yeşilyaprak, 2013) şeklinde sıralanmaktadır. Meslekler hakkında verilen bilgiler incelenirken internet

tabanlı mesleki bilgi kaynakları referans alınmıştır. Bunlar, Türk Meslekler Sözlüğü ve Meslekleri Tanıyalım adlı yerli iki kaynaktan (Türkiye İş Kurumu, t.y.) ve Occupational Information Network (O*NET Online, t.y.) isimli yabancı bir kaynaktan oluşmaktadır.

Bir mesleğin kadın ya da erkekler için geleneksel olma durumu, karşı cinsin o mesleği yapma yoğunluğuna göre değişmektedir. Çoğunlukla erkekler tarafından yapılan meslekler erkekler için, çoğunlukla kadınlar tarafından yapılan meslekler kadınlar için geleneksel mesleklerdir. Geleneksel olmayan meslekler içinse tam tersini söylemek mümkündür. Türk çocuk romanlarında geleneksel olan ve olmayan meslekleri tespit etmek için, konuyla ilgili ders kitapları ve çocuk kitapları üzerine yapılan çalışmalar ve ilgili diğer kaynaklar referans alınmıştır (Boster, 2005; Çolak, 2018; Demir & Yavuz, 2017; Dökmen, 2019; Liben, Bigler & Krogh, 2001; Reid, 1995; Sivaslıgil, 2006; Smith, Choueiti, Prescott & Pieper, 2013).

Verilerin Analizi

İnceleme nesnesinden elde edilen verilerin analizinde öncelikle içerik analizi türlerinden tümdengelimsel ve tümevarımsal içerik analizi kullanılmıştır. Önceden belirlenmiş kategori ve temalara göre yapılan analiz tümdengelimsel (Patton, 2014, s. 453), verilerin niteliğine göre sonradan temaların ve kategorilerin oluşturulduğu analiz ise tümevarımsal (Thomas, 2006, s. 238) içerik analizi olarak adlandırılmaktadır. Buna göre “veri toplama aracı” bölümünde sıralanan tüm araçlar aracılığıyla tümdengelimsel içerik analizi yapılmıştır. Ancak meslekler hakkında bilgi verilme durumu incelenirken önce tümdengelimsel sonra tümevarımsal içerik analizinden faydalanılmıştır. Buna göre bir çocuk romanında bir meslek hakkında verilen bilgiler, mesleki bilgi kategorilerine göre analiz edilmiş ve kümülatif olarak toplanmıştır. Bu doğrultuda bir meslek hakkında hiçbir bilgi verilmemişse ya da kısıtlı bilgi verilmişse (boyut olarak birkaç kelime ya da cümle ile sınırlı) bu mesleğin yüzeysel işlenen bir meslek olduğuna karar verilmiştir. Aksi durumda ise mesleğin detaylı bir şekilde işlenen meslek olduğuna karar verilmiştir. Böyle bir meslek hakkında çeşitli ve derinlemesine bilgi (boyut olarak bir ya da birkaç paragraftan başlayıp sayfalara ve bölümlere kadar yayılabilen) verilmektedir.

İnceleme nesnesinden elde edilen veriler aracılığıyla bir meslek sahibinin cinsiyetinin belirlenmesinde; meslek sahibinin isminin verilir verilmemesine, meslek sahibinin kadın ya da erkek olarak tanımlanıp tanımlanmadığına, meslek sahibinin cinsiyetini ortaya koyacak fiziksel unsurların betimlenip betimlenmediğine ve meslek sahibinin resminin dış kapakta ya da iç sayfalarda yer alıp almadığına dikkat edilmiştir.

Veri analizinin son aşamasında nicel analize başvurulmuştur. Öncelikle erkek ve kadın karakterlerin çocuk romanlarında hangi mesleklere sahip olduğu ve bu mesleklerin kaç kez işlendiği tespit edilmiştir. Bu inceleme süreci üç farklı alt kategoriye (yazar cinsiyetine göre meslekler, toplumsal cinsiyete göre meslekler, meslek hakkında verilen detaylı bilgi) içermektedir. Sonraki aşamada erkeklerin ve kadınların meslekleri frekanslarına göre karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma meslek çeşitliliğine ve meslek tekrarına göre yapılmıştır. Karşılaştırma için ki-kare uygunluk testinden faydalanılmıştır. Ki-kare testinde anlamlılık düzeyi .05 olarak belirlenmiş, p<.05 olduğu takdirde farklılıklar anlamlı kabul edilmiştir. Son aşamada meslekler, daha kapsamlı mesleki gruplar altında birleştirilmiş ve mesleki eğilimler incelenmiştir.

Veri analiz sürecinde Miles ve Huberman’ın (1994) araştırmacılar arası görüş birliği formülünden [Güvenirlilik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)] yararlanılmıştır. Bu doğrultuda görüş birliğinin %90’dan yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu değer araştırmacıların birbiriyle tutarlı bir analiz süreci yürüttüğünü göstermektedir.

Verilerin Sunumu

Dokümanlar içerik analizine tabi tutulduktan sonra dört farklı nicel yaklaşımla sunulabilmektedir: tema ve konunun varlığı veya yokluğu, tema ve konunun frekansı-sıklığı, tema ve konunun yüzde dağılımı, tema ve konunun kapsadığı alan (Bailey, 1994, s. 309). Bu araştırmanın bulguları sunulurken frekans ve yüzde kullanılmıştır.

Bulgular

Türk çocuk romanlarındaki mesleklerin çeşitlilik açısından cinsiyete göre dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1.*Karakterlerin Sahip Olduğu Farklı Meslek Sayısı*

	Erkek Karakter	Kadın Karakter
	f	f
Genel	146	82
Detaylı Bilgi	84	52
Erkek Yazar	111	53
Kadın Yazar	127	66
Geleneksel	94	24
Geleneksel Olmayan	17	36

Tablo 1’e göre erkekler daha fazla mesleğe sahiptir, $\chi^2 (1, N = 228) = 17.9, p < .001$. Erkekler daha fazla hakkında detaylı bilgi verilen mesleğe sahiptir $\chi^2 (1, N = 136) = 7.5, p < .01$. Erkek yazarların kitaplarında erkekler daha fazla mesleğe sahiptir, $\chi^2 (1, N = 164) = 20.5, p < .001$. Aynı durum kadın yazarların kitapları için de geçerlidir, $\chi^2 (1, N = 193) = 19.2, p < .001$. Erkekler daha fazla geleneksel mesleğe sahiptir, $\chi^2 (1, N = 118) = 41.5, p < .001$. Buna karşın kadınlar daha fazla geleneksel olmayan mesleğe sahiptir, $\chi^2 (1, N = 53) = 6.8, p < .01$. Bu noktada geleneksel olmayan meslekler haricinde, erkek karakterlerin kadın karakterlere anlamlı düzeyde üstünlük kurduğu ifade edilebilir.

Türk çocuk romanlarındaki mesleklerin tekrar açısından cinsiyete göre dağılımı Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2.*Karakterlerin Sahip Olduğu Mesleklerin İşlenme Sayısı*

	Erkek Karakter	Kadın Karakter
	f	f
Genel	780	358
Detaylı Bilgi	301	158
Erkek Yazar	326	121
Kadın Yazar	477	243
Geleneksel	531	162
Geleneksel Olmayan	90	124

Tablo 2’ye göre erkeklerin meslekleri daha çok işlenmektedir, $\chi^2 (1, N = 1138) = 156.4, p < .001$. Erkeklerin hakkında detaylı bilgi verilen meslekleri daha çok işlenmektedir, $\chi^2 (1, N = 459) = 44.5, p < .001$. Erkek yazarların kitaplarında erkeklerin meslekleri daha çok işlenmektedir, $\chi^2 (1, N = 447) = 94.0, p < .001$. Aynı durum kadın yazarların kitapları için de geçerlidir, $\chi^2 (1, N = 720) = 76.0, p < .001$. Erkeklerin geleneksel meslekleri daha fazla işlenmektedir, $\chi^2 (1, N = 693) = 196.4, p < .001$. Buna karşın kadınların geleneksel olmayan meslekleri daha fazla işlenmektedir, $\chi^2 (1, N = 214) = 5.4, p < .05$. Bu noktada geleneksel olmayan meslekler haricinde, erkek karakterlerin kadın karakterlere anlamlı düzeyde üstünlük kurduğu ifade edilebilir.

Erkek Karakterlerin Meslekleri

Erkek karakterlerin sahip olduğu meslekler ve mesleklerin işlenme sayısı tablo 3'te verilmiştir. Tablodaki frekanslar, bir mesleğin kaç farklı çocuk romanında işlendiğini göstermektedir.

Tablo 3.*Erkek Karakterlerin Meslekleri*

	f		f
esnaf	43	madencilik ve inşaat çalışanı	3
öğretmen	35	satış elemanı	3
çiftçi-bahçıvan	29	muhasebeci	3
sürücü	28	muhtar	3
yazar	26	müşteri danışma elemanı	3
müzişyen-şarkıcı-besteci	23	sanat galerisi ve müze sorumlusu	3
eğitim müdürü	18	veteriner	3
tıp doktoru	18	antikacı	2
sokak-tezgâh-pazar satıcısı	16	ayakkabı yapımcısı	2
balıkçı	15	cadde-sokak hizmet çalışanı	2
mimar	14	cankurtaran	2
aktör	13	çilingir	2
asker-subay	13	çöpçü	2
bina temizlik ve bakım sorumlusu	13	dalgıç	2
genel müdür-başkan	13	dikişçi-nakışçı	2
hayvan yetiştiricisi	12	diş hekimi	2
lokanta ve restoran müdürü	12	dondurmacı	2
polis	12	ekonomist	2
temizlikçi ve yardımcı	12	grafik ve multimedya tasarımcısı	2
görsel sanatçı	11	hemşire-ebe	2
avukat-savcı-hâkim	11	imalat müdürü	2
güvenlik görevlisi	10	imalat ustası	2
üniversite ve yükseköğretim öğretim elemanı	10	jeolog ve jeofizikçi	2
aşçı	9	kalaycı-bileyici	2
otel müdürü	9	kimyacı	2
asker-subay olmayan	8	matematikçi	2
atlet-sporcu	8	metal levha işlemeci	2
bankacı	8	sekreter	2
fırıncı-pastacı-şekerlemeci	8	adli tıp teknikeri	1
gemi kaptanı	8	astronot	1
kanun yapıcı	8	bakırcı	1
mühendis	8	coğrafyacı	1
arkeolog	7	çevirmen-tercüman	1
din görevlisi	7	dağıtım müdürü	1
gazeteci	7	dedektif	1
kuaför-güzellik uzmanı	7	eczacı kalfası	1
marangoz-doğramacı	7	elektronik cihaz tamircisi	1
üst düzey devlet yöneticisi	7	fuaye elemanı	1
bilim insanı	6	galeri-müze-kütüphane teknisyeni	1
fotoğrafçı	6	gardiyan	1
garson	6	giysi tasarımcısı	1
sabit tesis ve makine operatörü	6	gümrük memuru	1
film sahne yönetmeni ve yapımcısı	5	hastabakıcı-hastane hizmetlisi	1
fizikçi-astronom	5	hostes-kamarot	1
gemi güverte tayfası	5	icra memuru	1

kasap	5	idari konsolosluk memuru	1
mutfak yardımcısı	5	itfaiyeci	1
otobüs muavini-kondüktör	5	kameraman	1
palyaço-sihirbaz-akrobat	5	kütüphaneci-arşivci	1
pilot	5	maden işletme müdürü	1
politika ve planlama müdürü	5	menajer	1
postacı	5	ormancı	1
radyo televizyon ve diğer medya sunucusu	5	özel amaçlı kuruluşun üst düzey yöneticisi	1
turist rehberi	5	psikolog	1
biyolog-botanikçi-zoolog	4	reklamcı	1
demirci	4	saatçi	1
felsefeci-tarihçi	4	satış müdürü	1
inşaat sanatkârı	4	satış temsilcisi	1
makine bakım ve onarımcısı	4	ses cihazları operatörü	1
diğer nitelik gerektirmeyen işte çalışan	4	sosyolog	1
terzi	4	spor antrenörü, eğitici ve hakemi	1
ulaştırma ile ilgili büro elemanı	4	spor eğlence ve dinlenme müdürü	1
avcı-tuzakçı	3	şantiye şefi	1
balık toptancısı-meyve sebze toptancısı	3	tahsilatçı	1
dans sanatçısı	3	tarım işçisi	1
eczacı	3	teknik servis elemanı	1
el sanatkârı	3	teknisyen	1
elektrikçi	3	tekstil işçisi	1
finans müdürü	3	tiyatro dekoratörü	1
hayvan bakıcısı	3	tren teşkil memuru	1
inşaat müdürü	3	üretim müdürü	1
kasiyer-bilet satıcısı	3	yazılım ve uygulama geliştirici	1
madenci	3	zabıta	1
toplam			780

Tablo 3'e göre erkek karakterlerin yaptığı mesleklerde ilk sırayı hukuk, sosyal, kültür, bilim, mühendislik, eğitim ve sağlık alanlarını içeren profesyonel meslek mensupları (f=262 %34) almaktadır. İkinci sırada hizmet ve satış elemanları (f=142 %18) bulunmaktadır. Üçüncü sırada yöneticiler (f=92 %12) bulunmaktadır. Sıralama; nitelikli tarım, ormancılık ve su ürünleri çalışanları (f=60 %8), sanatkârlar ve ilgili işlerde çalışanlar (f=60 %8), teknisyenler, teknikerler ve yardımcı profesyonel meslek mensupları (f=47 %6), tesis ve makine operatörleri ve montajcılar (f=44 %6) şeklinde devam etmektedir. Nitelik gerektirmeyen meslekler (f=29 %4), büro hizmetlerinde çalışan elemanlar (f=23 %3), silahlı kuvvetlerle ilgili meslekler (f=21 %3) son sıralarda yer almaktadır.

Erkekler için geleneksel olan bazı meslekleri şu şekilde sıralamak mümkündür: esnaf, çiftçi-bahçıvan, sürücü, eğitim müdürü, tıp doktoru, balıkçı, mimar, asker-subay, genel müdür-başkan, polis, avukat-savcı-hâkim, güvenlik görevlisi, üniversite ve yükseköğretim öğretim elemanı, gemi kaptanı, kanun yapıcı, mühendis, din görevlisi, marangoz-doğramacı, üst düzey devlet yöneticisi, kuaför-güzellik uzmanı, bilim insanı, sabit tesis ve makine operatörü, fizikçi-astronom, kasap, otobüs muavini-kondüktör, pilot, biyolog-botanikçi-zoolog, demirci, inşaat sanatkârı, makine bakım ve onarımcısı, avcı-tuzakçı, elektrikçi, finans müdürü, madenci, veteriner, dalgıç, imalat ustası, jeolog ve jeofizikçi, kimyacı, matematikçi, metal levha işlemeci, astronot, elektronik cihaz tamircisi, gardiyan, itfaiyeci, özel amaçlı kuruluşun üst düzey yöneticisi, ses cihazları operatörü, teknisyen, yazılım ve uygulama geliştirici, zabıta.

Erkekler için geleneksel olmayan bazı meslekleri şu şekilde sıralamak mümkündür: öğretmen, temizlikçi ve yardımcı, aşçı, mutfak yardımcısı, terzi, dans sanatçısı, el sanatkârı, eczacı, kasiyer-bilet satıcısı, müşteri danışma elemanı, dikişçi-nakişçi, hemşire-ebe, sekreter, hastabakıcı-hastane hizmetlisi.

Geleneksel mesleklerin tamamı incelendiğinde, geleneksel meslekler arasında yukarıdaki paragrafta bahsedilen tüm mesleki grupların yer aldığı görülmektedir. Bu meslek grupları arasında frekansa dayalı sıralama yapıldığında da söz konusu paragraftaki sıralamanın bir benzeri ile karşılaşılmaktadır. Geleneksellik açısından bilim, mühendislik, yönetim, eğitim, sanatkârlık, teknik, mekanik, mekanik, tarım, hayvancılık, satış, hizmet ve koruma gibi farklı mesleki alanların öne çıktığı söylenebilir. Geleneksel olmayan mesleklerin tamamı incelendiğinde ise eğitim, sağlık, büro hizmetleri, yemek, satış şeklinde daha sınırlı bir mesleki alan ile karşılaşılmaktadır.

Kadın Karakterlerin Meslekleri

Kadın karakterlerin sahip olduğu meslekler ve mesleklerin işlenme sayısı tablo 4'te verilmiştir. Tablodaki frekanslar, bir mesleğin kaç farklı çocuk romanında işlendiğini göstermektedir.

Tablo 4.

Kadın Karakterlerin Meslekleri

	f		f
öğretmen	51	turist rehberi	3
temizlikçi ve yardımcı	25	çevirmen-tercüman	2
çiftçi-bahçıvan	12	felsefeci-tarihçi	2
hemşire-ebe	11	finans müdürü	2
aktris	10	genel büro elemanı	2
aşçı	9	hastabakıcı-hastane hizmetlisi	2
eğitim müdürü	9	hostes-kamarot	2
hayvan yetiştiricisi	9	kanun yapıcı	2
yazar	9	kimyacı	2
bankacı	8	kütüphaneci-arşivci	2
müzisyen-şarkıcı-besteci	8	palyaço, sihirbaz, akrobat	2
esnaf	8	psikolog	2
sokak-tezgah-pazar satıcısı	8	terzi	2
radio televizyon ve diğer medya sunucusu	7	veteriner	2
tıp doktoru	7	bilim insanı	1
üniversite ve yükseköğretim öğretim elemanı	7	çevre koruma görevlisi	1
çocuk bakıcısı	6	dalgıç	1
el sanatkârı	6	demirci	1
fırıncı-pastacı-şekerlemeci	6	diş hekimi	1
görsel sanatçı	6	dondurmacı	1
arkeolog	5	eczacı kalfası	1
astrolog-falcı	5	ekonomist	1
gazeteci	5	fotoğrafçı	1
avukat-savcı-hâkim	5	idari konsolosluk memuru	1
mimar	5	imalat müdürü	1
sekreter	5	kalaycı-bileyici	1
dikişçi-nakışçı	4	manken	1
eczacı	4	menajer	1
mutfak yardımcısı	4	müşteri danışma elemanı	1
otel müdürü	4	diğer nitelik gerektirmeyen işte çalışan	1
ulaştırma ile ilgili büro elemanı	4	noter kâtibi	1
atlet-sporcu	3	otobüs muavini-kondüktör	1
bina temizlik ve bakım sorumlusu	3	özel amaçlı kuruluşun üst düzey yöneticisi	1
dans sanatçısı	3	polis	1
garson	3	politika ve planlama müdürü	1
genel müdür-başkan	3	reklamcı	1
kasiyer-bilet satıcısı	3	sabit tesis ve makine operatörü	1
kuaför-güzellik uzmanı	3	spor antrenörü, eğitici ve hakemi	1

lokanta ve restoran müdürü	3	spor eğlence ve dinlenme müdürü	1
satış elemanı	3	tekstil işçisi	1
tarım işçisi	3	sahne teknisyeni	1
	toplam		358

Tablo 4'e göre kadın karakterlerin sahip olduğu mesleklerde ilk sırayı hukuk, sosyal, kültür, eğitim ve sağlık alanlarını içeren profesyonel meslek mensupları (f=161 %45) almaktadır. İkinci sırada hizmet ve satış elemanları (f=61 %17) bulunmaktadır. Üçüncü sırada nitelik gerektirmeyen meslekler (f=33 %9) bulunmaktadır. Sıralama, yöneticiler (f=27 %8), sanatkârlar ve ilgili işlerde çalışanlar (f=22 %6), nitelikli tarım, ormancılık ve su ürünleri çalışanları (f=21 %6), büro hizmetlerinde çalışan elemanlar (f=20 %6) şeklinde devam etmektedir. Teknisyenler, teknikerler ve yardımcı profesyonel meslek mensupları (f=11 %3), tesis ve makine operatörleri ve montajcılar (f=2 %1) son sıralarda yer almaktadır.

Kadınlar için geleneksel olan bazı meslekleri şu şekilde sıralamak mümkündür: öğretmen, temizlikçi ve yardımcı, hemşire-ebe, aşçı, bankacı, çocuk bakıcısı, el sanatkârı, astrolog-falcı, sekreter, dikişçi-nakışçı, eczacı, mutfak yardımcısı, dans sanatçısı, kasiyer-bilet satıcısı, kuaför-güzellik uzmanı, genel büro elemanı, hastabakıcı-hastane hizmetlisi, hostes-kamarot, kütüphaneci-arşivci, psikolog, terzi, eczacı kalfası, manken, müşteri danışma elemanı.

Kadınlar için geleneksel olmayan bazı meslekleri şu şekilde sıralamak mümkündür: çiftçi-bahçıvan, eğitim müdürü, hayvan yetiştiricisi, esnaf, tıp doktoru, üniversite ve yükseköğretim öğretim elemanı, fırıncı-pastacı-şekerlemeci, avukat-savcı-hâkim, mimar, otel müdürü, bina temizlik ve bakım sorumlusu, genel müdür-başkan, felsefeci-tarihçi, finans müdürü, kanun yapıcı, kimyacı, veteriner, bilim insanı, dalgıç, demirci, diş hekimi, ekonomist, imalat müdürü, kalaycı-bileyici, otobüs muavini-kondüktör, özel amaçlı kuruluşun üst düzey yöneticisi, polis, politika ve planlama müdürü, sabit tesis ve makine operatörü, spor eğlence ve dinlenme müdürü.

Geleneksel mesleklerin tamamı incelendiğinde, ilk sırada profesyonel meslek mensuplarının olduğu görülmektedir. Diğer öne çıkan meslek grupları ise sırasıyla nitelik gerektirmeyen meslekler, hizmet ve satış elemanlarıdır. Bu meslek gruplarının ardından sanatkârlar ve ilgili işlerde çalışanlar ve büro hizmetlerinde çalışan elemanlar gelmektedir. Geleneksel olmayan mesleklerin tamamı incelendiğinde, ilk sırada profesyonel meslek mensuplarının olduğu görülmektedir. Diğer öne çıkan meslek grupları ise sırasıyla yöneticiler, hizmet ve satış elemanları, nitelikli tarım, ormancılık ve su ürünleri çalışanları şeklinde sıralanmaktadır. Bu meslek gruplarının ardından sanatkârlar ve ilgili işlerde çalışanlar ve nitelik gerektirmeyen meslekler gelmektedir.

Geleneksel meslekler açısından eğitim, sağlık, temizlik, bakım, kişisel hizmet, büro işleri, el işleri gibi farklı mesleki alanlar öne çıkmaktadır. Geleneksel olmayan meslekler açısından yönetim, tarım, hayvancılık, satış, kişisel hizmet mesleki alanları öne çıkmaktadır. Ayrıca bilim, mühendislik, eğitim, hukuk, sosyal, kültür, sağlık, koruma hizmeti, nitelik gerektirmeyen işler şeklinde sıralanabilecek mesleki alanlar da geleneksel olmayan meslekler arasına girmektedir.

Tartışma ve Sonuç

Ortaokul düzeyindeki çocuklar, edebiyat kitaplarındaki cinsiyet ayrımcılığından ve cinsiyet kalıp yargılarından etkilenmektedir (Alderman, 2015). Bu nedenle söz konusu kitaplarda cinsiyetçi yaklaşımlardan uzak durulmalı ve meslekler toplumsal cinsiyetsiz bir şekilde sunulmalıdır (Jacobs, 2004). Söz konusu önermenin aksine ortaokul düzeyindeki Türk çocuk romanlarında, mesleklerin toplumsal cinsiyet rolleri ve cinsiyet kalıp yargıları doğrultusunda işlendiği görülmektedir. Buna göre cinsiyetler arasındaki mesleki ayrışmanın çoğunlukla erkeklerin, kısmen kadınların lehine olduğu ifade edilebilir. Ancak erkekler ve kadınlar arasındaki mesleki ayrışmanın ve kalıplaşmanın azaldığı, toplumsal cinsiyet açısından olumlu yorumlanabilecek önemli örneklerin de olduğunu söylemek gerekmektedir.

Türk çocuk romanlarındaki erkekler, kadınlardan çok daha fazla mesleğe sahiptir. Aynı zamanda erkek karakterlerin mesleklerine, çocuk romanlarında daha fazla işlenmektedir. Erkek ve kadın yazarların çocuk romanları ayrı ayrı incelendiğinde de aynı sonuçlara ulaşılmaktadır. Ayrıca kadınların yaptığı

mesleklerin hemen hemen hepsi erkekler tarafından da yapılırken, erkeklerin yaptığı mesleklerin ancak bir kısmı kadınlar tarafından yapılmaktadır. Son olarak erkeklerin meslekleriyle ilgili daha fazla çocuk romanında, daha fazla detaylı bilgi verildiği görülmektedir. Söz konusu sonuçlara dayanarak yazarın cinsiyeti fark etmeksizin; mesleklerin çeşitliliği, görünürlüğü ve tanıtımı açısından erkeklerin sayısal üstünlüğe sahip olduğu ve kadınlar üstünde ciddi bir baskınlık kurduğu söylenebilir. Ders kitaplarında ve çocuk kitaplarında yer alan mesleklerin incelendiği ulusal çalışmalar da erkeklerin daha çeşitli mesleklere sahip olduğunu ve erkek mesleklerinin metinlerde daha fazla tekrar ettiğini göstermektedir (Balcı & Sel, 2017; Çeçen, 2015; Kahraman & Özdemir, 2019; Kırbaçoğlu Kılıç & Eyüp, 2011; Kösele, 2009; Kükrer, 2015; Özdemir & Karaboğa, 2019; Özkan, 2013; Soyer, 2009; Ünelöz, 2017; Yaylı & Kitiş Çınar, 2014). Benzer sonuçlara uluslararası çalışmalarda da rastlamak mümkündür (Allen, Allen & Sigler, 1993; Chick ve Corle, 2012; Hamilton ve diğerleri, 2006; Stevinson Hillman, 1974; Tognoli, Pullen & Lieber, 1994).

Türk çocuk romanlarında erkekler ve kadınlar, diğer cinsiyetin sahip olmadığı meslekleri farklı sıklıklarda yapmaktadır. Aynı zamanda erkeklerin ve kadınların benzer meslekleri aynı ya da farklı sıklıklarda yaptığı da görülmektedir. Bu doğrultuda, mesleki bağlamda cinsiyetler arasında benzerlikler ve farklılıklar oluşmaktadır. Erkeklerin ve kadınların ortak paydada bulunduğu mesleki alanları “eğitim, hukuk, sosyal, kültür, sağlık, hizmet, satış, yönetim, tarım, hayvancılık, sanatkârlık” şeklinde birbirinden ayırdığı mesleki alanları ise “bilim, mühendislik, silahlı kuvvetler, nitelik gerektirmeyen işler, büro işleri, teknisyenlik, operatörlük, montajcılık, temizlik” şeklinde örneklendirmek mümkündür. Cinsiyetler arası mesleki farklılaşmada, kadınların temizlik, büro işleri ve nitelik gerektirmeyen işleri, erkeklerin ise diğer mesleki alanlardaki meslekleri daha çok yaptığını önceden tahmin etmek mümkündür. Çünkü bu mesleki durumlar, toplumsal cinsiyet rolleri ve cinsiyet kalıp yargıları nedeniyle oluşmaktadır. Fakat değinildiği üzere kadın ve erkeklerin paylaştığı meslekler ve mesleki alanlar bulunmaktadır. Bu durum, mesleklerin cinsiyet kalıp yargılarından arınmasına ve mesleklere yüklenen toplumsal cinsiyet rollerinin azalmasına fırsat sunmaktadır.

Türk çocuk romanlarındaki meslekler, Sunar (2015)’ın mesleki itibar skalasına göre incelendiğinde hem erkeklerin hem de kadınların itibarlı birçok mesleğe sahip olduğu görülmektedir. Ancak profesyonel meslekler ve yönetim meslekleri sebebiyle, erkekler itibarlı mesleklere daha fazla sahiptir ve itibarlı meslekleri daha sık yapmaktadır. Buna rağmen kadınların itibarlı mesleklere (doktor, öğretmen, avukat-savcı-hâkim, eczacı, psikolog, hemşire vb.) sahip olması, cinsiyet kalıp yargılarının aşılması açısından kayda değer bir mesleki durumdur. Erkeklerin ve kadınların itibarı düşük birçok mesleğe de sahip olduğu görülmektedir. Erkeklerin (esnaf, sürücü, çiftçi, sokak-tezgâh-pazar satıcısı, balıkçı, güvenlik görevlisi vb.) ve kadınların (temizlikçi ve yardımcı, astrolog-falcı, esnaf, çiftçi, çocuk bakıcısı, sekreter, dikişçi-nakışçı vb.) sıklıkla yaptığı mesleklerin düşük itibarlı olduğu görülmektedir. Benzer durum düşük sıklıkta yapılan mesleklerde de görülmektedir. Bu nedenle erkekler ve kadınlar arasında net bir ayrımın yapılması çok mümkün değildir. Ancak itibarı düşük olan nitelik gerektirmeyen meslekler, kadın meslekleri arasında baskın bir mesleki alandır. Buna göre kadınların düşük itibarlı mesleklerde, erkeklerinse yüksek itibarlı mesleklerde daha önde olduğu söylenebilir. Fakat her iki cinsiyet için de mesleki itibar açısından olumlu yorumlanabilecek örneklerin bulunduğu göz ardı edilmemelidir. Çünkü yazılı ve görsel medya araçlarında erkeklerin yüksek itibarlı, kadınlarınsa düşük itibarlı mesleklerle ilişkilendirildiği, insanların da aynı kalıp yargılara sahip olduğunu gösteren ulusal ve uluslararası çalışmalar bulunmaktadır (Brugilles, Cromer & Cromer, 2002; Chick ve Corle, 2012; Kılıçoğlu, 2016; Liben, Bigler & Krogh, 2001; Peker, 2019; Saydam, 2019; Smith, Choueiti, Prescott & Pieper, 2013; Söğüt, 2018; Stevinson Hillman, 1974; Vatandaş, 2007). Bu nedenle söz konusu kalıp yargıların azalmasına zemin hazırlayacak her fırsat önem arz etmektedir.

Türk çocuk romanlarında erkekler daha çok geleneksel, kadınlar ise daha çok geleneksel olmayan mesleklere sahiptir. Yürütülen bazı uluslararası çalışmalarda da benzer sonuca ulaşılmaktadır (Boster, 2005; Chick & Corle, 2012). Ayrıca geleneksel erkek meslekleri çocuk romanlarında çok daha sık tekrar ederken, kadın mesleklerinde geleneksellik açısından dengeli bir dağılım bulunmaktadır. Aslında ulaşılan bu sonuçların araştırmadan bağımsız bir gerekçesi de bulunmaktadır. Alanda yapılmış çalışmalarda, çeşitli mesleki alanlardan birçok meslek erkekler için geleneksel sayılırken, sınırlı mesleki alandan az sayıda meslek kadınlar için geleneksel sayılmaktadır. Ancak yine de kadınların geleneksel olmayan mesleklere sahip olmasını toplumsal cinsiyet açısından olumlu, erkeklerin geleneksel mesleklere sahip

olmasını olumsuz bir şekilde yorumlamak gerekmektedir. Erkek ve kadın mesleklerinin ne şekilde gelenekselleştirildiği, çocuk romanlarındaki cinsiyet kalıp yargılarının ve toplumsal cinsiyet rollerinin anlaşılması için önemlidir. Buna göre erkeklerin “dışarıda ve doğa koşullarında gerçekleştirilen, makine ve cihazların kullanıldığı, araç ve gereçlerle yapılan, beden gücü ve dayanıklılığı gerektiren, teknik becerinin kullanıldığı, sayısal ya da sözel bilgiye dayalı, analitik süreçlerden oluşan, tehlikeli durumlarla karşılaşılabilen, yönetimle ilgili, bilimsel, profesyonel nitelikli vb.” geleneksel meslekleri yaptığı görülmektedir. Erkeklerin geleneksel olmayan meslekleri ise kadınların geleneksel mesleklerinden oluşmaktadır. Kadınlar ev işlerinin bir uzantısı olarak geleneksel mesleklerinde “yemek pişirme, temizlik yapma, çocuğa bakma, el ve dikim işleriyle uğraşma” gibi eylemleri gerçekleştirmektedir. Ayrıca insanlara yardım etme rolü nedeniyle kadınların “temizlikçi ve yardımcı, hemşire-ebe, sekreter, mutfak yardımcısı, hastabakıcı-hastane hizmetlisi, hostes-kamarot, eczacı kalfası, müşteri danışma elemanı” gibi meslekleri yaptığı da görülmektedir. Kadınların geleneksel olmayan meslekleri ise erkeklerin geleneksel mesleklerinden oluşmaktadır. Bu meslekler arasında “profesyonel meslek mensupları” ve “yöneticiler” kadınlara yüklenen toplumsal cinsiyet rolleri düşünüldüğünde oldukça dikkat çekicidir. Farklı yaşlardaki çocuklara hitap eden ders ve edebiyat kitaplarının incelendiği ulusal çalışmaların neredeyse tamamı, bu araştırmada olduğu gibi erkek ve kadınların toplumsal cinsiyet rolleri doğrultusunda geleneksel mesleklere sahip olduğunu göstermektedir (Asan, 2010; Balcı ve Sel, 2017; Çeçen, 2015; Kahraman & Özdemir, 2019; Kırbaoğlu Kılıç & Eyüp, 2011; Kükrer, 2015; Özdemir & Karaboğa, 2019; Özkan, 2013; Peker, 2019; Saydam, 2019; Söğüt, 2018; Ünelöz, 2017; Yaylı & Kitiş Çınar, 2014). Ayrıca bazı ulusal çalışmalar, bu araştırmaya benzer şekilde kadınların geleneksel mesleki rollerden sıyrılmaya başladığını da göstermektedir (Demir & Yavuz, 2017; Sivaslıgil, 2006; Yiğit, 2018).

Yürütülen bu araştırmanın da gösterdiği üzere çocuk kitaplarındaki meslekler, toplumsal cinsiyet rollerinin ya da cinsiyet kalıp yargılarının önemli bir göstergesidir. Erkek ve kadın karakterlerin hangi alandan hangi mesleklere sahip olduğu ve bu mesleklerin nasıl işlendiği, cinsiyetin algılanma şekli ve cinsiyete yüklenen roller hakkında genel bir perspektif sunmaktadır. Çünkü meslekler, kurgu unsurlarıyla (karakterler, tema, olay örgüsü, yer ve zaman, bakış açısı, anlatım biçimi) birlikte sunulduğu için (Turhan & Baş, 2019) yer aldığı kitaptan bütüncül izler taşır. Buna göre mesleki açıdan cinsiyet kalıp yargıları içeren bir çocuk kitabında; ana karakterlerin ve yan karakterlerin oluşumunda, karakterlerin kişisel özelliklerinde, karakterlerin eylem ve davranışlarında, olayların gelişiminde, olayların yer aldığı zaman ve mekânda mesleki kalıp yargılarında mevcut olan toplumsal cinsiyet rolleri gözlemlenebilmektedir (Berry ve Wilkins, 2017; Chick ve Corle, 2012; Hamilton ve diğerleri, 2006; Narahara, 1998). Görüldüğü üzere bir çocuk kitabında yer alan meslekler oldukça girift bir yapı sergilemektedir. Bu yapının daha iyi anlaşılabilmesi için çocuk edebiyatı ve toplumsal cinsiyet rolleri üzerine yapılacak ulusal çalışmalara - özellikle ortaokul düzeyinde- ihtiyaç duyulmaktadır.

Yayın Etiği: Bu araştırmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamındaki tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

References

- Aina, O. E., & Cameron, P. A. (2011). Why does gender matter? Counteracting stereotypes with young children. *Dimensions of Early Childhood*, 39(3), 11-20.
- Alderman, J. J. (2015). *Middle school girls and the gender stereotypes we teach them: Can girls be saved by proper pedagogy and The Hunger Games?* (Unpublished master thesis). St. Cloud State University, USA.
- Allen, A. M., Allen, D. N., & Sigler, G. (1993). Changes in sex-role stereotyping in Caldecott Medal Award Picture Books 1938-1988. *Journal of Research in Childhood Education*, 7(2), 67-73.
- Asan, H. T. (2010). Ders kitaplarında cinsiyetçilik ve öğretmenlerin cinsiyetçilik algılarının saptanması. *Fe Dergisi*, 2(2), 65-74.
- Aslan, C. (2010). An analysis of the presentation of women in 100 basic literary works in Turkey. *Eurasian Journal of Educational Research*, 10(38), 19-36.
- Bailey, K. (1994). *Methods of social research*. New York: The Free Press.
- Balcı, E. ve Sel, B. (2017). İlkokul Türkçe ders kitaplarında yer alan çocuk edebiyatı ürünlerinde toplumsal cinsiyet eşitsizliğine ilişkin bir araştırma. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 21(3), 723-740.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Berry, T., & Wilkins, J. (2017). The gendered portrayal of inanimate characters in children's books. *Journal of Children's Literature*, 43(2), 4-15.
- Boster, M.A. (2005). *Gender equity of traditional and non-traditional career roles in Newbery awardwinning and honor books* (Unpublished doctoral dissertation). Liberty University Department of Education, USA.
- Bugeilles, C., Cromer, I., & Cromer, S. (2002). Male and female characters in illustrated children's books or how children's literature contributes to the construction of gender. *Population (English edition)*, 57(2), 237-267.
- Bush, A. J., Martin, C. A., & Bush, V. D. (2004). Sports celebrity influence on the behavioral intentions of generation Y. *Journal of Advertising Research*, 44(1), 108-118.
- Chick, K. A., & Corle, S. (2012). A gender analysis of NCSS notable trade books for the intermediate grades. *Social Studies Research & Practice*, 7(2), 1-14.
- Creswell, J. W. (2016). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Crisp, T., & Hiller, B. (2011). "Is this a boy or a girl?" Rethinking sex-role representation in Caldecott Medal-winning picturebooks, 1938-2011. *Children's Literature in Education*, 42(3), 196-212.
- Çeçen, M. A. (2015). Türkçe ders kitaplarında toplumsal cinsiyet rolleri. Duygu, U. ve Ahmet, B. (Ed.), *Akademik Hayatının 25. Yılında Türkçe Eğitimi Alanının İlk Profesörü Murat Özbay'a Armağan* içinde (ss.211-228). Ankara: Pegem.
- Çer, E. (2015). One step forward and two steps back: A study of the image of woman in the 100 basic works of literature in Turkey. *Universal Journal of Educational Research*, 3(12), 1008-1014.
- Çer, E. (2017). Çocuk edebiyatında toplumsal cinsiyetsiz karakterler: Bir araştırma örneği. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 389-408.
- Çolak, G. (2018). Türk edebiyatında kelimelerin toplumsal cinsiyeti. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 43, 87-125.
- Çubukçu, H., & Sivaslıgil, P. (2007). 7. Sınıf İngilizce ders kitaplarında cinsiyet kavramı. *Dil Dergisi*, 137, 7-17.

- Demir, Y., & Yavuz, M. (2017). Do ELT coursebooks still suffer from gender inequalities? A case study from Turkey. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 13(1), 103-122.
- Diekman, A. B., & Murnen, S. K. (2004). Learning to be little women and little men: The inequitable gender equality of nonsexist children's literature. *Sex roles*, 50(5-6), 373-385.
- Dilek, A. (2014). 4-6 yaş çocuk öykülerindeki kadın kahramanların mesleki analizi. *Journal Of Qafqaz University - Philology and Pedagogy*, 2(1), 94-102.
- Doğan Güldenöğlü, B. N. (2018). Çocuk romanlarındaki kadın karakter çerçevelerinin sosyal ve kültürel yaşamdaki yerinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 17(2), 926-946.
- Dökmen, Z. Y. (2019). *Toplumsal cinsiyet sosyal psikolojik açıklamalar*. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Evans, L., & Davies, K. (2000). No sissy boys here: A content analysis of the representation of masculinity in elementary school reading textbooks. *Sex Roles*, 42(3-4), 255-270.
- Fox, M. (1993). Men who weep, boys who dance: The gender agenda between the lines in children's literature. *Language Arts*, 70(2), 84-88.
- Frasher, R., & Walker, A. (1972). Sex roles in early reading textbooks. *The Reading Teacher*, 25(8), 741-749.
- Galda, L., & Cullinan, B. E. (2006). *Literature and the child*. Belmont, CA: Thomson Learning.
- Gooden, A. M., & Gooden, M. A. (2001). Gender representation in notable children's picture books: 1995-1999. *Sex Roles*, 45, 89-101.
- Göl, M. (2011). *Çocuk edebiyatında cinsiyet rolleri: Mustafa Ruhi Şirin ve Ayla Çınaroğlu'nun eserleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Gürşimşek, I., & Günay, V. D. (2005). Çocuk kitaplarında cinsiyet rollerinin işlenişinde kullanılan dilsel ve dildışı göstergelerin değerlendirilmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 53-63.
- Hamilton, M. C., Anderson, D., Broadus, M., & Young, K. (2006). Gender stereotyping and under-representation of female characters in 200 popular children's picture books: A twenty-first century update. *Sex Roles*, 55(11-12), 757-765.
- Hillman, J. S. (1976). Occupational roles in children's literature. *The Elementary School Journal*, 77(1), 1-4.
- International Labor Organization. (2012). *International standard classification of occupations: ISCO-08*. Geneva, Switzerland: International Labour Office.
- Jackson, S. (2007). 'She might not have the right tools... and he does': Children's sense-making of gender, work and abilities in early school readers. *Gender and Education*, 19(1), 61-77.
- Jacobs, K. (2004). Gender issues in young adult literature. *Indiana Libraries*, 23(2), 19-24.
- Kahraman, P. B., & Özdemir, H. (2019). Resimli çocuk kitaplarının toplumsal cinsiyet rolleri açısından incelenmesi. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 13(27), 64-85.
- Kanat Soysal, Ö. (2012). Türk çocuk edebiyatında kahramanın tanıklığında kadın imgesi (1980-2010 Örneği). Sedat S. (Ed.), 3. *Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu içinde* (s.635-640), Ankara Üniversitesi.
- Kandilli, E. (2020). *Beşinci sınıf matematik ders kitabındaki ve sosyal bilgiler ders kitabındaki toplumsal cinsiyet eşitliği ve toplumsal cinsiyet rollerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karaaslan, A., Kangal, S. B., & Arslan, S. (2018). Okul öncesi dönem resimli çocuk kitaplarında yer alan baba figürünün incelenmesi. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 18-31.
- Kaynak, D., & Aktaş, E. (2017). Okul öncesi hikâye ve masal kitaplarında toplumsal cinsiyet rolleri. *EKEV Akademi Dergisi*, 21(72), 67-85.

- Kılıçoğlu, E. B. (2016). *Ayla Kutlu'nun çocuk edebiyatı ürünlerinde toplumsal cinsiyet rolleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırklareli.
- Kırbaçoğlu Kılıç, L. & Eyüp B. (2011). İlköğretim Türkçe ders kitaplarında ortaya çıkan toplumsal cinsiyet rolleri üzerine bir inceleme. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 129-148.
- Kolbe, R., & Voie, J. C. L. (1981). Sex-role stereotyping in preschool children's picture books. *Social Psychology Quarterly*, 44(4), 369-374.
- Kortenhaus, C. M., & Demarest, J. (1993). Gender role stereotyping in children's literature: An update. *Sex roles*, 28(3-4), 219-232.
- Köseler, F. (2009). *Okul öncesi öykü ve masal kitaplarında toplumsal cinsiyet olgusu* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Kuzgun, Y. (2009). *Meslek gelişimi ve danışmanlığı*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Kükrer, M. (2015). *Toplumsal cinsiyet eşitliği yönüyle ortaokul Türkçe ders kitaplarının incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Liben, L. S., Bigler, R. S., & Krogh, H. R. (2001). Pink and blue collar jobs: Children's judgments of job status and job aspirations in relation to sex of worker. *Journal of experimental child psychology*, 79(4), 346-363.
- Lynch-Brown, C., & Tomlinson, C. (1999). *Essentials of children's literature*. Boston: Allyn & Bacon
- McCabe, J., Fairchild, E., Grauerholz, L., Pescosolido, B. A., & Tope, D. (2011). Gender in twentieth-century children's books: Patterns of disparity in titles and central characters. *Gender & society*, 25(2), 197-226.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *An expanded sourcebook qualitative data analysis*. California: Sage Publications, Inc
- Narahara, M. M. (1998). *Gender stereotypes in children's picture books* (Report No. NCRTL-RR-92- 4). Long Beach: University of California. (ERIC Document Reproduction Service No. ED419248).
- Nhundu, T. J. (2007). Mitigating gender-typed occupational preferences of Zimbabwean primary school children: The use of biographical sketches and portrayals of female role models. *Sex Roles*, 56(9-10), 639-649.
- O*NET Online. (t.y.). Occupational information network. Erişim adresi: <https://www.onetonline.org/find/> Erişim tarihi: 29.06.2020.
- Özdemir, E., & Karaboğa, A. B. (2019). Ortaokul matematik ders kitaplarında toplumsal cinsiyet. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(3), 760-781.
- Özkan, R. (2013). İlköğretim ders kitaplarında kadın figürü. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(5), 617-631.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Peker, A. (2019). *A comparative content analysis of gender portrayals in children's picture story books: The case of books written for preschool children (Ages 3-6)* (Unpublished master thesis). Middle East Technical University The Institute of Social Sciences, Ankara.
- Phipps, B. J. (1995). Career dreams of preadolescent students. *Journal of Career Development*, 22(1), 19-32.
- Reid, G. M. (1995). Children's occupational sex-role stereotyping in 1994. *Psychological Reports*, 76, 1155-1165.
- Rollas, B. O. (2017). *0-6 yaş resimli çocuk hikâye kitaplarında toplumsal cinsiyet inşası* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Satılmış, S. (2019). 5. sınıf Türkçe ders kitabının toplumsal cinsiyet açısından incelenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 1249-1262.

- Saydam, T. (2019). *Türkçe ders kitaplarında toplumsal cinsiyetin farklı değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Serbin, L. A., Powlisha, K. K., & Gulko, J. (1993). The development of sex typing in middle childhood. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 58 (Serial No. 232).
- Sever, S. & Aslan, C. (2012). Çocuk edebiyatı yapıtlarında karakter çerçevesinin oluşturulmasında cinsiyet rollerinin sunuluşu. Sedat S. (Ed.), 3. *Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu içinde* (s.691-704), Ankara Üniversitesi.
- Sivaslıgil, P. (2006). *Gender ideology in 6th, 7th and 8th grade coursebooks published by the Turkish ministry of national education* (Unpublished master thesis). The University of Cukurova the Institute of Social Sciences, Adana.
- Smith, S. L., Choueiti, M., Prescott, A., & Pieper, K. (2013). *Gender roles & occupations: A look at character attributes and job-related aspirations in film and television*. Los Angeles, CA: Geena Davis Institute on Gender in the Media.
- Soyer, A. Ç. (2009). Okul öncesi dönem çocuk hikâye kitapları: Stereotipler ve kimlikler. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 13-27.
- Söğüt, S. (2018). Gender representations in high school efl coursebooks: An investigation of job and adjective attributions. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 1722-1737.
- Stevenson Hillman, J. (1974). An analysis of male and female roles in two periods of children's literature. *The Journal of Educational Research*, 68(2), 84-88.
- Sunar, L. (2015). *Developing a socioeconomic status index for Turkey*. The Scientific and Technical Research Council of Turkey (TUBITAK), Project No:106O113K506.
- Taylor, F. (2003). Content analysis and gender stereotypes in children's books. *Teaching sociology*, 300-311.
- Thomas, D. R. (2006). A general inductive approach for analyzing qualitative evaluation data. *American Journal of Evaluation*, 27(2), 237-246.
- Tognoli, J., Pullen, J., & Lieber, J. (1994). The privilege of place: Domestic and work locations of characters in children's books. *Children's Environments*, 11, 272-280.
- Trepanier-Street, M. L., & Romatowski, J. A. (1999). The influence of children's literature on gender role perceptions: A reexamination. *Early Childhood Education Journal*, 26(3), 155-159.
- Tsao, Y. L. (2008). Gender issues in young children's literature. *Reading Improvement*, 45(3), 108-114.
- Turhan, O., & Baş, B. (2019). Kurgusal çocuk edebiyatının mesleki boyutu. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(1), 1-10.
- Turhan, O., & Baş, B. (2020). Children's literature as a source of information: Turkish children's novels introducing the occupations. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(226), 401-431.
- Turner-Bowker, D. M. (1996). Gender stereotyped descriptors in children's picture books: Does "Curious Jane" exist in the literature?. *Sex roles*, 35(7-8), 461-488.
- Türkiye İş Kurumu. (t.y.). Meslekleri tanıyalım. Erişim adresi: <https://esube.iskur.gov.tr/Meslek/MeslekleriTaniyalim.aspx>. Erişim tarihi: 29.06.2020.
- Türkiye İş Kurumu. (t.y.). Türk meslekler sözlüğü. Erişim adresi: <https://esube.iskur.gov.tr/Meslek/meslek.aspx>. Erişim tarihi: 29.06.2020.
- Usluer, E. (2005). Meslek inceleme kılavuzu. Yıldız, K. ve Feride, B. (Ed.), *Rehberlik ve psikolojik danışmada kullanılan ölçme araçları ve programlar dizisi: Pdr'de kullanılan ölçekler içinde*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Ünelöz, G. (2017). *Ödüllü çocuk romanlarının toplumsal cinsiyet kalıp yargıları bağlamında incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Vatandaş, C. (2007). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *Sosyoloji Konferansları Dergisi*, 35, 29-56.
- Williams, J. A., Vernon, J. A., Williams, M.C., & Malecha, K. (1987). Sex role socialization in picture books: An update. *Social Science Quarterly*, 68 (1), 148-156.
- Yaylı, D., & Kitiş Çınar, E. (2014). Ortaokul ders kitapları görsellerinde toplumsal cinsiyet. *Turkish Studies*, 9(5), 2075-2096.
- Yeşil, F. (2014). *Ortaokul Türkçe ders kitaplarında cinsiyet ifadeleri ve toplumsal cinsiyet rolleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yeşilyaprak, B. (2013). *21.yüzyılda eğitimde rehberlik hizmetleri*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin yayıncılık.
- Yiğit, B. (2018). *Ortaokul 7 ve 8. sınıf İngilizce ders kitaplarının toplumsal cinsiyet açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erciyes.
- Yin, R. K. (1994). Designing single- and multiple-case studies. in N. Bennett, R. Glatter and R. Levacic (eds) *Educational Management through Research and Consultancy* (pp.135-155). London: Paul Chapman Publishing
- Yin, R. K. (2003). *Case study research: Design and method*. Thousand Oaks, London, New Delhi: SAGE Publications
- Zivtçi, F. (2005). *Türk ve Alman çocuklarına seslenen kitaplardaki yetişkin kahramanların karakter çerçeveleri açısından değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Children's Books Reviewed

- Açık, Ö. (2015/2014). *Menekşe istasyonu* [A station called violet]. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Adalı, B. (2017/2013). *Atlantis'in çocukları 1* [Children of Atlantis 1]. İstanbul: Can Çocuk.
- Ak, B. (2017). *Bulutlara şiir yazan çocuk* [The child writing poems for the clouds]. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Ak, S. (2017/2016). *Gökkuşağı yazı* [Rainbow summer]. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Akal, A. (2017/2000). *Süper gazeteciler 1* [Wonderful journalists 1]. İzmir: Tudem.
- Akçagüner, Z. (2009). *Zaman büyücüleri* [Time wizards]. İzmir: Tudem.
- Arya, D. (2017/2012). *Pera günlükleri 1 Körler ülkesi* [Pera diaries 1. Land of blinds]. İstanbul: Can Çocuk.
- Aşcıoğlu, T. (2017/2015). *Düş deposu* [Dream store]. İstanbul: Can Çocuk.
- Atila, M. (2017/2010). *Parktaki gergedanlar* [Rhinoceros in the park]. İzmir: Tudem.
- Avcı Çakman, K. (2016). *Uyuyan topaç* [Sleeping teetotum]. İstanbul: Can Çocuk.
- Avunç, B. (2016/2002). *İkiz gezginler İstanbul'da* [Twin travellers in İstanbul]. İzmir: Tudem.
- Aytuğ, G. A. (2017/2016). *Maya'nın ağacı* [Maya's tree]. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Baykurt, F. (2017/1979). *Yandım Ali* [Lovelorn Ali]. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Bektaş, H. (2018/2011). *Yokyüzler -1 İkiz gezegenler*. [Nofaces -1 Twin planets]. İzmir: Tudem.
- Bener, Y. (2016/2015). *Yaramaz babamla beter amcanın maceraları* [Adventures of bad dad and worse uncle]. İstanbul: Can Çocuk.
- Bertan, İ. (2017/2005). *Hızlı Tosbi* [Speedy Tosbi]. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Bilbaşar, K. (2018/2006). *Yonca Kız* [Yonca Girl]. İstanbul: Can Çocuk.
- Binyazar, A. (2017/2013). *Kaçış / Günışığına yolculuk 1* [Escape / Adventure to the sunlight 1] . İstanbul: Can Çocuk.
- Boralıoğlu, G. (2017/2013). *İçimdeki ses* [The voice in me]. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.

- Bozfırat, A. (2017/2008). *Sokakta tek başına* [Alone in the streets]. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Buhara, M. (2018/2013). *Uçamayan kuş baykuş* [Owl the flightless bird]. İstanbul: Can Çocuk.
- Bulut, S. (2017/2013). *Palavracılar kralı* [King of blah]. İstanbul: Can Çocuk.
- Cemali, Z. (2017/2003). *Patenli kız* [The girl on roller-skates]. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Ceylan, S. (2016). *Göğün mavi kabuğu* [Blue shell of the sky]. İstanbul: Can Çocuk.
- Çelik, B. (2015/2010). *Sınıfın yenisi* [New kid in class]. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Çetinel, F. (2014) *Ayasofya konuştu* [Talking Hagia Sophia]. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Çınaroğlu, A. (2016/1997). *Mago* [Mago]. İzmir: Tudem.
- Demiral, S. (2017/2014). *Parmak uçları* [Finger tips]. İzmir: Tudem.
- Der, A. (2016/2015). *Darmadağın* [Messed up]. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Durgut, H. (2016/2011). *Kılçık uçurtma* [Fishbone kite]. İstanbul: Can Çocuk.
- Dursun-K, T. (2017/1991). *Hoşça kal küçük* [Good bye little one]. İstanbul: Can Çocuk.
- Erbek, T. (2016/2011). *Tipi* [Blizzard]. İstanbul: Can Çocuk.
- Fişekçi, T. (2016/2010). *Yeşil tatil* [Green vacation]. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Genç, G. (2015/2010). *Böcek orkestrasının muhteşem turnesi* [Maginificent tour of the insect orchestra]. İstanbul: Can Çocuk.
- Geridönmez, S. (2017/2007). *Kolaysa ağlama* [Don't cry if you can]. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Göçmen, D. E. (2017/2012). *Bilmecenin izinde maceranın peşinde* [In pursuit of the adventure on the track of riddle]. İzmir: Tudem.
- Güler, M. (2007). *Ayrılıktan çok aşktan fazla* [More than break up more than love]. İzmir: Tudem.
- Gülü, F. (2017/2014). *Amber'in zaman kapsülü* [Amber's time capsule]. İzmir: Tudem.
- Gümüştay, T. (2017/2001). *6 yıl tam pansiyon* [Six years full board]. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Gündüz, D. (2017/2016). *Bisküvi kutusundaki martı* [Seagull in a biscuit can]. İstanbul: Can Çocuk.
- Güneş, E. (2012/2008). *Arada kalanlar* [Caught in the middle]. İzmir: Tudem.
- Güneş, P. (2015/2013). *Fincan teyzenin kurabiyeleri* [Cookies of aunt Fincan]. İzmir: Tudem.
- Güngör, A. (2016/2011). *Dedektif Bol Bel'in serüvenleri -1 Sözcük korsanı* [Inspector Bol-Bel's adventures – 1 Pirates of word]. İzmir: Tudem.
- Işık, K. (2017). *Özgür çocuklar-1 Davetsiz misafir* [Free children-1 Uninvited guest]. İzmir: Tudem.
- Işık, T. (2017). *Kime göre neye göre?* [According to whom and what?]. İzmir: Tudem.
- İplikçi, M. (2017/2014). *Kömür karası çocuk* [The coal black child]. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- İzbudak-Akinci, F. (2016). *Üç yapraklı yonca* [Tree leaf clover]. İzmir: Tudem.
- Kâhyaoğlu, E. (2014/2006). *Bıcır'ın günlüğü* [Diary of Bıcır]. İstanbul: Can Çocuk.
- Karakaşlı, K. (2017/2014). *Dört kozalak* [Four pine cones]. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Karamuti, N. F. (2016/2013). *Şekercini Patyos* [Patyos the candy gin]. İstanbul: Can Çocuk.
- Kavukçu, C. (2017/2013). *Yolun başındakiler* [At life's onset]. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Kılıçoğlu, H. (2016/2014). *On numara çocuklar* [Top ten kids]. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Kıral, G. (2015/2014). *Umut sokağı çocukları* [The hope street kids]. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Korkmaz, S. (2010/2003). *Cankurtaran şövalyeleri İstanbul dehlizlerinde* [The knights of Cankurtaran in the underground galleries of İstanbul]. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Kutlar Aksoy, S. (2010/2004). *Aşk kalır* [Love stays]. İzmir: Tudem.

- Kür, İ. (2017/2010). *Mutlu ve Zor yıllar; Coşkun'un serüvenleri 1* [Happy and rough years; Coşkun's adventures 1]. İstanbul: Can Çocuk.
- Okdemir, Ş. (2017). *Cennetin sahipleri* [Owners of the heaven]. İzmir: Tudem.
- Okyay Ruhan, L. (2014/2012). *Leylek havada* [Wanderlust]. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Okyay, S. (2016/2010). *İlk romanım* [My first novel]. İstanbul: Can Çocuk.
- Önderoğlu, N. (2016/2015). *Bana sesini bırak* [Lend me your voice]. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Öner, Ç. (2017/1990). *Gülibik* [Gülibik]. İstanbul: Can Çocuk.
- Özakın, A. (2012/2007). *Ateşsız ile Tarlakuşu* [Blazegirl and the Farmbird]. İstanbul: Can Çocuk.
- Özcan, P. (2016 /2005). *Üstüme kar yağıyor* [Snow falling on me]. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Öztopçu, K. (2014/2009). *Saklıköy'ün kuşçusu* [The birdman of Saklıköy]. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Öztürk, G. (2017). *Ben bir hayaletim* [I am a ghost]. İzmir: Tudem.
- Polat, R. (2014). *Devin şarkısı* [Song of the giant]. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Sarısayın, A. (2017/2013). *Köpeğimin adı Erik* [My dog's name is Erik]. İstanbul: Can Çocuk.
- Saygı, S. (2016/2010). *Şimugula* [Shimugula]. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Saygın Armutak, Y. (2017/2012). *Baykuş yemini* [The owl oath]. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Selimoğlu, Ze. (2017/1989). *Yavru kayak* [Baby boat]. İstanbul: Can Çocuk.
- Sertbarut, M. (2017/2005). *Sisin sakladıkları* [Things that the mist covers]. İzmir: Tudem.
- Servi, H. (2016/2014). *Yo-Yo* [Yo-Yo]. İzmir: Tudem.
- Sever, D. (2017). *Gerçeklerin peşinde - 1 Büyük yarış* [Chasing after truths -1 Big race]. İzmir: Tudem.
- Sezer, Ç. (2017). *Hayat pastanesi* [Life patisserie]. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Soğangöz, P. (2017/2009). *Narin* [Narin]. İstanbul: Can Çocuk.
- Soysal, M. (2017). *Daralan* [In a tight spot]. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Şahan, G. (2011). *Yaz kampı* [Summer camp]. İzmir: Tudem.
- Şahin, O. (2017/2012). *Kanatları yamalı kuş* [The bird with patch wings]. İstanbul: Can Çocuk.
- Şeker, H. (2017/2006). *Ayrı dünyalar* [Separate worlds]. İzmir: Tudem.
- Tansel, M. (2017/2013). *Büyüyünce ne olacaksınız?* [What will you be in the future?]. İstanbul: Can Çocuk.
- Tapunç, Z. (2016/2014). *Sihirli yüzük* [Magical ring]. İzmir: Tudem.
- Temiz, N. (2016). *Kanadımdaki deniz* [Sea on my wing]. İstanbul: Can Çocuk.
- Tohumcu, A. (2017/2013). *Üç kişilik ordu; Eksimus serüvenleri 1* [Army with three soldiers; Eksimus adventures 1]. İstanbul: Can Çocuk.
- Tok, G., & Çadircı, Ü. (2008/2005). *Teneke kaplı İvan* [Tin coated Ivan]. İzmir: Tudem.
- Tosuner, N. (2017/2015). *Kitabın adı* [Name of the book]. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Uslu, F. (2017/2012). *Çat kapı dayım* [My uncle out of the blue]. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Uşar, İ. (2017/2013). *Lataşiba: İki kentin arasında* [Latashiba: Between two cities]. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Yardımcı, D. (2017). *Hayal sözleşmesi* [Dream contract]. İzmir: Tudem.
- Yener, M. (2015/2003). *Mavi zamanlar* [Blue times]. İzmir: Tudem.
- Ziyalan, N. (2015/2010). *Attım kapağı yurtdışına* [Sydney, here i come]. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.